

2025, Vol. 6(3), 1077-1102
© The Author(s) 2025
Article reuse guidelines:
<https://dergi.bilgi.edu.tr/index.php/reflektif>
DOI: 10.47613/reflektif.2025.257
Article type: Research Article

Received: 21.02.2025
Accepted: 21.09.2025
Published Online: 14.10.2025

Sıla Turaç Baykara*

Rusya'nın Ukrayna'ya Saldırısı Sonrası Arktik Konseyi'nin Durumu: Neoliberal Kurumsalcılık çalışıyor mu?

The Situation of the Arctic Council After Russia's Attack to Ukraine: Is Neoliberal Institutionalism Still Working?

Öz

1996'da kurulan Arktik Konseyi, kuruluşundan itibaren askeri güvenlik meselelerini dışarıda bırakmış; çevre, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma gibi alçak siyaset alanlarına odaklanmıştır. Arktik Konseyi'nin bu kurumsal tasarımı, neoliberal kurumsalcılığın temel varsayımlarını da yansıtmaktadır. Bunlardan en önemlisi devletlerin iş birliği gerçekleştirebileceği varsayımdır. Rusya-Ukrayna savaşı, bu iş birliği çerçevesi için ciddi bir meydan okuma olmuştur. Mart 2022'de 7 Arktik devleti, Rusya'nın başkanlığı döneminde Arktik Konseyi faaliyetlerini askıya almış ve halihazırda devam eden projelerin çoğu dondurulmuştur. Bununla birlikte Konsey tamamen işlevsiz hale gelmemiştir. 2023 ortalarına gelindiğinde, Rusya hariç diğer üyeler arasında çevre ve bilimsel projeler yeniden başlatılmış, Arktik Konseyi'nin bir platform olarak korunmasına yönelik ortak irade ortaya konmuştur. Bu çalışma, Rusya'nın 2022'de Ukrayna'ya yönelik saldırısının Arktik Konseyi'nin işleyişi üzerindeki etkilerini incelemekte ve neoliberal kurumsalcılığın bu süreçte geçerli bir açıklama sunup sunmadığı sorusuna yanıt aramaktadır. Çalışma, jeopolitik gerilimlerin iş birliğini sınırladığını ancak tamamen ortadan kaldırmadığını, Arktik Konseyi'nin diyalog ve koordinasyon forumu olarak işlevini koruduğunu ve neoliberal kurumsalcılığın açıklayıcı gücünün devam ettiğini iddia etmektedir.

1077

Abstract

The Arctic Council, established in 1996, has excluded military security issues from the outlet, focusing instead on low politics areas such as the environment, climate change, and sustainable development. This institutional design also reflects the core assumptions of neoliberal institutionalism, the most significant of which is the assumption that states are capable of cooperation. The Russia-Ukraine war has posed a serious challenge to this framework of cooperation. In March 2022, seven Arctic states suspended the Council's activities during Russia's chairmanship, and most of the ongoing projects were frozen. Nevertheless, the Council did not become entirely dysfunctional. By mid-2023, environmental and scientific projects had resumed among the other member states, excluding Russia, and a shared commitment emerged to preserve the Arctic Council as a platform. This study examines the impact of Russia's 2022 invasion of Ukraine on the functioning of the Arctic Council and seeks to answer whether neoliberal institutionalism still provides a valid explanatory framework in this process. It argues that geopolitical tensions have limited but not completely eliminated cooperation, that the Arctic Council has retained its function as a forum for dialogue and coordination, and that the explanatory power of neoliberal institutionalism remains relevant.

Anahtar Kelimeler

Arktik Konseyi, Rusya-Ukrayna Savaşı, Neoliberal Kurumsalcılık, Uluslararası İş birliği, Arktik Yönetimi

Keywords

Arctic Council, Russia-Ukraine War, Neoliberal Institutionalism, International Cooperation, Arctic Governance

* İzmir Demokrasi Üniversitesi, silaturac.baykara@idu.edu.tr, ORCID: 0000-0002-6744-3901.

Giriş

Arktik ya da Arktik Bölgesi, Kuzey Kutbu çevresinde uzanan coğrafi bir bölgedir. Güney sınırı değişkenlik gösterdiğinden, bu bölge için tek bir doğru tanım yoktur (“The Arctic Region,” t.y., par. 1). 90’lı yılların sonlarında, yetki alanlarının sınırlarını belirlemek isteyen Arktik Konseyi Çalışma Grupları tarafından, Arktik olarak adlandırılacak ekonomik, sosyal, politik açıdan homojen bir bölgeyi daha iyi tanımlamayı amaçlayan kapsamlı bir çalışma başlatılmıştır. Çalışmaların sonucunda, Arktik İzleme ve Değerlendirme Programı (AMAP), çeşitli tanımlar arasında uzlaşma sağlanarak ilk olarak bölgesel bir kapsam tanımlamıştır. Bu kapsam göre, AMAP’ın kapsadığı bölge, Kuzey Kutup Dairesi’nin (66°32’K) kuzeyindeki kara ve deniz alanları ile Asya’da 62°K ve Kuzey Amerika’da 60°K’nin kuzeyindeki deniz alanlarını içermektedir (“Where is the Arctic”, t.y., par. 3) Arktik, yaklaşık 20 milyon kilometrekarelik bir alanı kaplayan, Dünya yüzeyinin yüzde 4’ünü oluşturan bir bölge olup, Arktik’in üçte ikisinden fazlasını, yaklaşık 14 milyon kilometrekarelik bir alanı kaplayan ve dünyanın en küçük okyanusu olan Arktik Okyanusu oluşturmaktadır (Hilde ve diğerleri, 2024).

Ekonomik, sosyal, politik açıdan homojen bir bölge olarak tanımlaması yapılan Arktik Bölgesi’nde iş birliğini destekleme ihtiyacı sonrasında kurulan bir uluslararası örgüt olan Arktik Konseyi ise aldığı kararlar ve uygulamalar bağlamında karar verici değil, kararların şekillendiği bir forum olma özelliği göstermektedir. Konsey, Arktik ülkelerine ve yerli gruplara iklim değişikliği ve çevrenin korunmasından sürdürülebilir kalkınma ve bilimsel araştırmaya kadar geniş bir yelpazedeki konuları ele alabilecekleri bir platform sağlamayı amaç edinmiştir. Bugün Arktik’in dünya politikasının gündeminde üst sıralara tırmanmasının sebebi bu geniş bölgede meydana gelen doğal, sosyo-ekonomik ve politik dönüşümler olarak görülebilir.

Rusya’nın 24 Şubat 2022’de Ukrayna’ya saldırısından sonra başlayan Rusya- Ukrayna Savaşı’ndan Arktik Konseyi de etkilenmiştir. Saldırıya tepki olarak 7 Arktik ülkesi, Kanada, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç, İsveç ve ABD 3 Mart 2022’de Konseyin bilimsel Çalışma ve Uzman Grupları da dâhil olmak üzere tüm Arktik Konseyi toplantılarına katılımı durdurduklarını açıklamışlardır. Bu noktada en büyük problemlerden biri Rusya’nın o sırada arktik Konseyinin dönem başkanı olmasıdır. 7 ülke tarafından ilan edilen duraklamanın geçici olması ve koşulların iyileşmesini beklemesi amaçlanmışsa da koşulların düzelmemesi ve Ukrayna’daki savaşın devam etmesi üzerine aynı devletler Haziran 2022 başlarında Konsey’in Rusya’nın katılımı olmayan projeler üzerindeki çalışmalarına sınırlı bir şekilde yeniden başlayacağını bildirmiştir (Hilde ve diğerleri, 2024). Ukrayna’daki savaş sebebiyle 7 Arktik devlet Rusya’ya karşı yaptırımlar uygulamış ve Rusya dönem başkanlığındaki Arktik Konseyi’ni boykot etmişlerdir.

Bu çalışma, Rusya’nın 24 Şubat 2022’de Ukrayna’ya saldırısının ardından Arktik Konseyi’nin işleyişinde yaşanan dönüşümleri incelemekte ve bu dönüşümlerin neoliberal kurumsalcılıkla ne ölçüde açıklanabileceğini sorgulamaktadır. Arktik Konseyi, kuruluşundan itibaren yüksek siyaset konularını dışarıda bırakarak çevre, iklim değişikliği ve sürdürülebilir kalkınma

gibi alanlarda iş birliğine odaklanmış; bu yönüyle neoliberal kurumsalcılığın varsayımlarına somut bir örnek teşkil etmiştir. Ancak Rusya-Ukrayna savaşı, Konsey'in işleyişine ve iş birliği çerçevesine ciddi bir meydan okuma getirmiştir. Çalışmanın temel araştırma sorusu, 'Rusya'nın 2022'de Ukrayna'ya saldırısı sonrasında Arktik Konseyi'nde iş birliği sürdürülebilir mi ve bu süreç neoliberal kurumsalcılık teorisiyle açıklanabilir mi?' sorusudur. Çalışmanın merkezinde yer alan birincil soruya yardımcı olacak ikincil sorular ise 'Rusya'nın işgali sonrasında Arktik bölgesinde ortaya çıkan jeopolitik rekabet, daha önceki iş birliği temelli yapıları ne ölçüde tehdit etmektedir?', 'Ukrayna savaşı Arktik'in barış ve iş birliği bölgesi olarak tanımlanan Arktik istisnacılığı anlayışını sona erdirmiş midir?' ve 'Artan gerilimler, Arktik Konseyi'ni üst düzey bir diplomatik kolaylaştırıcıdan daha düşük profilli bir forum haline dönüştürme riski taşımakta mıdır?' sorularıdır.

Çalışma, Arktik Konseyi'nin mevcut işlevselliğini ve geleceğini bu çerçevede değerlendirmeyi amaçlamaktadır. Çalışmanın hipotezi ise neoliberal kurumsalcılığın, Rusya-Ukrayna savaşı gibi jeopolitik krizlere rağmen Arktik Konseyi'nin işlevselliğini açıklamada hala geçerli bir teorik çerçeve sunduğu yönündedir. Arktik Konseyi'nin güvenlik gibi yüksek siyaset konularından uzak durarak çevre, sürdürülebilir kalkınma ve bilimsel iş birliği gibi alçak siyaset alanlarına odaklanması, devletler arasında karşılıklı bağımlılığın sürdürülmesine olanak tanımaktadır. Bu bağlamda Konsey, büyük güçler arasındaki gerilimlere rağmen, esnek yapısı ve forum olma niteliği sayesinde tamamen işlevsiz hale gelmemekte; neoliberal kurumsalcılığın öngördüğü mutlak kazanç, işlem maliyetlerinin azalması ve karşılıklı bağımlılık analitik olgularını uygulamaya devam etmektedir.

Bununla birlikte, çevre, bilimsel araştırma ve sürdürülebilir kalkınma gibi alçak siyaset alanlarında iş birliğinin Rusya hariç diğer üyeler arasında devam etmiş olması sebebiyle bu hipotezin karşısında duran şüphe de başlangıçta çerçevelenmelidir: Jeopolitik rekabetin derinleşmesi, enerji güvenliği ve NATO-Rusya gerilimi gibi unsurlar, neoliberal kurumsalcılığın öngördüğü iş birliği mekanizmalarını aşındırma potansiyeline sahiptir. Dolayısıyla çalışma, yalnızca neoliberal kurumsalcılığın geçerliliğini savunmakla kalmayıp, bu kuramsal çerçevenin sınırlarını da tartışmayı amaçlamaktadır.

Çalışma sekiz bölümden oluşmaktadır. Girişten sonraki bölümde çalışmanın teorik çerçevesi olan neoliberal kurumsalcılıktan bahsedildikten sonra Arktik Konseyi'nin neoliberal yönetimini daha iyi anlayabilmek için Konseyin tarihini, yapısını ve yetki alanını inceleyerek ilerleyecektir. Dördüncü bölüm, Arktik'te Arktik Konseyi'nin getirdiği hükümetler arası iş birliği ve barışın neoliberal kurumsalcılığın çalıştığına göstergesi olduğunu iddia etmektedir. Çalışma, beşinci bölümde Arktik Konseyi'ne uluslararası genel literatürün merceğinden bakarak Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı açısından bir adım teşkil etmeye çalışacaktır. Sonraki bölümde, Rusya- Ukrayna Savaşı ile bölgeyi küresel gerilimlere rağmen Arktik'in benzersiz bir şekilde işbirlikçi ve barışçıl kaldığı fikrini savunan Arktik istisnacılığının son durumu ve Arktik'in günümüzde yerel bir mesele olmaktan çıktığını, küresel düzeyde siyaset, çevre, ekonomi ve güvenlik konularıyla iç içe geçmiş küresel Arktik anlayışının oluştuğunu savunan bir noktaya

gelip gelmediği tartışılacaktır. Çalışma, sonuç bölümünde Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinden sonra Arktik Konseyi'nde neoliberal kurumsalcılığın çalışıp çalışmadığı konusunda iyimser bir tablo çizmektedir. Bu çalışma, teorik cephede, Arktik konseyi ve neoliberal kurumsalcılık ile ilgili bilgi birikimine katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Metodoloji

Metodolojik olarak çalışma, nitel araştırma yönetimini kullanmıştır. Çalışma, konuyla ilgili resmi, akademik ve politika belgelerinin sistematik olarak toplanması, sınıflandırılması ve kuramsal bir çerçeve içinde değerlendirilmesini içeren belge analizi yöntemine dayalı bir araştırmanın sonucudur. Analize dâhil edilen belgeler içerik ve işlevlerine göre iki kategoriye ayrılmıştır. Birincil kaynaklar arasında Arktik Konseyi'nin resmî web sayfası, resmî belgeleri, bildirgeleri ((Ottawa Bildirgesi, Ilulissat Bildirgesi, Fairbanks Bildirgesi vb.), bakanlar toplantısı sonuç raporları, stratejik planlar ve Konsey çalışma gruplarının yayımladığı resmî belgeler yer almıştır. İkincil kaynaklar olarak ise uluslararası örgütlerin (BM, AB, NATO vb.), düşünce kuruluşlarının ve sivil toplum örgütlerinin Arktik'e ilişkin yayımladığı raporlar, politika belgeleri ve strateji dokümanları ile konuya ilişkin akademik makaleler ve kitaplar kullanılmıştır. Belge seçiminde temel ölçüt, çalışmanın araştırma soruları ile doğrudan ilişkili olmasıdır. Buna göre, Arktik Konseyi'nin işleyişini, Rusya-Ukrayna savaşı sonrası gelişmeleri ve uluslararası iş birliği mekanizmalarını yansıtan belgeler tercih edilmiştir.

Çalışma, Arktik Konseyi'nin kuruluş yılı olan 1996'dan başlayarak 2023 yılına kadar uzanan dönemi kapsamakta olup, analiz süreci 1996–2021 dönemi (savaş öncesi iş birliği dönemi) ve 2022 sonrası dönem (Rusya-Ukrayna savaşıyla birlikte başlayan kriz ve yeniden yapılanma süreci dönemi) olarak iki ayrı döneme ayrılmıştır. Analiz sürecinin ilk aşaması veri toplama ve sınıflandırma sürecidir. Bu aşamada, belirlenen kaynak türleri birincil ve ikincil kaynak olarak sistematik şekilde toplanmış ve konuyla ilişkili ana temalara göre sınıflandırılmıştır. İkinci aşamada, kuramsal çerçeve olan neoliberal kurumsalcılık teorisinin temel kavramları (karşılıklı bağımlılık, mutlak kazanç, işlem maliyetlerinin azaltılması, alçak siyaset alanlarında iş birliği) üzerinden değerlendirilmiştir.

Analiz sürecinde karşılaştırmalı bir yaklaşım izlenerek, belgeler, savaş öncesi ve sonrası dönemlerde iş birliği mekanizmalarının nasıl değiştiğini göstermek amacıyla karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırmada özellikle çevresel projeler, bilimsel iş birlikleri ve kurumsal dayanıklılık unsurları incelenmiştir. Bu yöntemsel çerçeve, çalışmanın hem teorik hem de pratik boyutlarda bir değerlendirme yapmasını amaçlamaktadır. Çalışma, açık erişimli resmî belgeler, akademik literatür ve politika raporları ile sınırlıdır. Diplomatik yazışmalar veya gizli belgeler analize dâhil edilmemiştir. Son olarak, belge analizinin doğası gereği elde edilen veriler, belgeleri yayımlayan aktörlerin perspektiflerini yansıtmaktadır.

Teorik Arka Plan: Neoliberal Kurumsalcılık

Neoliberal kurumsalcılık, anarşik bir uluslararası sistemde devletlerin iş birliğini kolaylaştırmada uluslararası kurumların önemini vurgulayan liberal uluslararası ilişkiler teorisinin bir koludur (Sterling-Folker, 2013). Keohane (1984) iş birliğini, devletlerin davranışlarını bir politika koordinasyonu süreci yoluyla diğerlerinin fiili veya beklenen tercihlerine göre ayarladığı bir süreç olarak tanımlamaktadır. Neoliberal kurumsalcılık, dünyanın fayda-maliyet analizleri yaparak kendi çıkarlarını maksimuma çıkarmaya odaklanan rasyonel devletlerden oluştuğunu savunmaktadır. Fakat, aktörlerin kişisel çıkar davranışlarına rağmen iş birliği mümkündür. İş birliği, özellikle çatışmanın ülkelerin ekonomik çıkarları üzerinde zararlı bir etkiye sahip olması nedeniyle, karşılıklı olarak faydalıdır (Keil, 2014). Dolayısıyla teori, devletlerin diğer devletlerle iş birliğinden zorunlu olarak maddi fayda elde edeceğini varsaymaktadır (Nagtzaam, 2009). Diğer bir deyişle, neoliberal kurumsalcılar da devletlerin kendi çıkarları doğrultusunda hareket ettiğinin bilincindedirler. Keohane (1984) iş birliğinin kolay bir iş olmadığını ve gerginliğe yol açabileceğini ancak devletlerin iş birliği stratejilerinden potansiyel olarak faydalanabileceğini iddia etmektedir. Dolayısıyla, neoliberal kurumsalcılar iş birliği konusunda çok daha iyimser bir görüşe sahiptirler (Keohane, 1984).

Neoliberal kurumsalcı perspektife katkıda bulunan diğer bir çalışma da Keohane ve Nye'nin 1973 yılında yazdıkları Güç ve Karşılıklı Bağımlılık isimli makaledir. Çalışmada bahsi geçen kompleks karşılıklı bağımlılık kavramına göre, günümüzde devletler arası, devletler ötesi ve milletler ötesi ilişkileri olması sebebiyle, devletler iş birliğini ön plana çıkarmaktadır. Kompleks karşılıklı bağımlılık, devletlerin iş birliği yaptığı alanı genişleterek ve birbirleri arasındaki uyumu ve ortak hareket etme ihtimalini artırarak anarşinin etkilerini azaltabilir (Keohane ve Nye, 1973). Yine karşılıklı bağımlılıktan hareketle, neoliberal kurumsalcılık, uluslararası politikada hiyerarşinin var olduğu, gücün etkili bir politika aracı olarak kullanılabileceği ve devletlerin uluslararası ilişkilerde baskın aktörler olduğu realist varsayımı reddetmemekte sadece küreselleşmenin birbirine bağlılık ve bağlantılarda bir artışı yaratması sebebiyle devletlerin arasındaki bu karşılıklı bağımlılığın davranış kalıplarını olumlu yönde etkilediğini ve devletlerin işbirliği yapma şeklini değiştirdiğini öne sürmektedir (Keohane ve Nye, 2011).

Neoliberalaller, devletlerin arasında özellikle ekonomik konularda karşılıklı bağımlılığın arttığını dolayısıyla da ekonomik konularda iş birliği çabalarının daha yoğun ve başarılı olduğunu savunmaktadırlar (Stein, 1982; Lipson, 1984). Neoliberal kurumsalcılık güvenlikten ziyade çevresel ve ekonomik konulara yani alçak siyaset (low politics) konularına daha fazla vurgu yapmaktadır. Bunun sebebi karşılıklı bağımlılığın artık dünya politikasının önemli bir parçası olmasıdır. Özellikle küreselleşmenin artması, devletlerin ekonomileri arasında giderek daha fazla karşılıklı bağımlılığa yol açtığından, dünyanın her yeri arasında geniş bir karşılıklı bağımlılık ağları ortaya çıkmaktadır (Keohane ve Nye, 2000). Dolayısıyla, uluslararası güvenlik ve çatışmaya daha fazla odaklanan realistlerin aksine, neoliberal kurumsalcılar uluslararası politik ekonomi ve çevre konularını incelemeye daha yatkındır.

Neoliberal kurumsalcılığı daha iyi anlayabilmenin yolu Neo- Neo tartışmasından geçmektedir. Neorealizm ve Neoliberalizmin farkı uluslararası sistemde anlaşmazlık ve iş birliğine bakış açısidir. Neorealizm uluslararası sistemin anarşik yapısına ve rasyonel aktörlerin bu anarşik sistemdeki hayatta kalma mücadelesine (survival) odaklanırken, daha önce de bahsedildiği üzere, neoliberal kurumsalcılık uluslararası sistemin anarşik yapısına karşılıklı bağımlılık ilkesini de ekleyerek rasyonel aktörlerin hem anlaşma hem de iş birliği ile anarşiye karşı mücadele edebileceklerini iddia etmektedir (Waltz, 1990; Keohane ve Nye, 2011).

Özetle, Neorealizm de Neoliberalizm de anarşinin varlığını kabul eder. Her iki teori de bağlayıcı uluslararası anlaşmaları uygulayabilecek egemen bir otoritenin bulunmaması, devletleri kendi çıkarlarını gözetmeye teşvik edeceği varsayımıyla başlamaktadır (Jervis, 1999). Bunun yanı sıra, iki teori de devletlerin, anarşi durumunda diğer devletlerin kendilerinden faydalanmasından endişe ettiği uluslararası bir sistemde yaşadığımız konusunda hemfikirdirler. İkisi arasındaki fark, neorealizmin anarşiye caydırıcılık ve göreceli kazanç ile neoliberalizmin ise karşılıklı bağımlılık ve mutlak kazanç ile yanıt vermesinde yatmaktadır (Ünver, 2017). Ünver'e göre (2017), neorealistlerin küresel yönetim anlayışı kuvvet kullanımına, neoliberal kurumsalcıların ise iktisadi hukuk üzerine odaklanmaktadır.

Neoliberal kurumsalcılık ekonomik iş birliği ve barış arasında da güçlü bir ilişki olduğunu iddia etmektedir (Mearsheimer, 1995). Devletler kendi bireysel mutlak kazançlarına odaklandıklarından başkalarının kazançlarına kayıtsız kalmaktadırlar. Neoliberal kurumsalcılıkta iş birliğinin göreceli kazanç veya kayıpla sonuçlanması, mutlak kazanç sağladığı sürece bir devlet için çok önemli değildir. Tercihler açısından mutlak kazançlara odaklanma genellikle bir devletin faydasının yalnızca mutlak kazancının bir fonksiyonu olduğu anlamına gelmektedir (Powell, 1991). Burada önemli nokta, Mearsheimer'ın (1995), mutlak kazanç mantığının yalnızca ekonomik alana uygulanabileceğini, göreceli kazançların ise güvenlik alanına uygulanabileceğini ileri sürmesidir. Peki göreceli kazanç nedir? Neorealizme göre, devletler mutlak kazançlardan ziyade göreceli kazançlarla ilgilenmektedir (Waltz, 1959: 198). Göreceli kazançla göre, bir devletin amacı kendi gücünü en üst seviyeye çıkarmak, kendi çıkarlarını uygulamak ve bir diğer aktöre göre daha üstün bir konumda olmaya çalışmaktır. Devletler göreceli kazançları ne kadar önemserse, bir devletin kazancı diğerinin kaybı olarak görülme eğiliminde olacak ve iş birliği de o kadar zorlaşacaktır (Mearsheimer, 1994).

Neoliberalere göre ise mutlak kazanç bir devletin çıkarları için bir karar verirken, verdiği bir kararın bütün etkilerini göz önünde bulundurmasıdır. Devletler ortak çıkarları için bir araya gelir ve bu şekilde menfaatlerini maksimize edebilirler. Buna ek olarak mutlak kazançta devletler tek aktör olarak görülmezler. Kişiler, kurumlar, kuruluşlar, kurallar ve normlarda önemli bir rol oynamaktadır. Bu da neoliberallerin bütün paydaşlarla beraber çalışarak barış ve huzurlu bir uluslararası ortam olabileceğine dair inançlarını ortaya çıkarmaktadır. (Powell, 1991).

Sonuç olarak, neoliberal kurumsalcılık, uluslararası sistemin anarşik ve aktörlerin yani devletlerin rasyonel ve çıkarıcı olduğu yönündeki neorealist varsayımı kabul etmektedir (Keohane 1984; Nye 1988). Neoliberal kurumsalcıların neorealistlerden ayrıldığı nokta, anarşik

sistemin belirsizliğinin devletlerin uluslararası kurumların yardımıyla karşılıklı yarar sağlayan bir iş birliği ortamı ile giderebileceğine inanmalarıdır (Gupta 2002). Diğer bir deyişle iş birliği yapmak faydayı maksimize eden devletlerin çıkarıdır. Neoliberal kurumsalcılar uluslararası sistemde güç ve çıkar kavramlarıyla ilgilenmekte, dolayısıyla devletlerin iş birliğinden yararlanacakları takdirde kurumlar kurmalarını beklemektedir (Keohane, 1984).

Özetle, neoliberal kurumsalcılığa göre, kurumlar ve iş birliği faydalıdır. Bu noktada Keohane ve Martin (1995), bilgi sağlayan kurumların rolüne önem atfetmektedir. Neoliberal kurumsalcılık, kurumların aslında kolektif eylem sorunlarının çözümüne yardımcı olabileceğini ve karşılıklı yarar sağlayan sonuçlara ulaşabileceğini bu sebeple de anarşik sistemde iş birliğinin mümkün olduğunu iddia etmektedir. Keohane, kurumları “davranışsal rolleri belirleyen, faaliyetleri kısıtlayan ve beklentileri şekillendiren kalıcı ve birbiriyle bağlantılı resmi ve resmi olmayan kurallar dizisi” olarak tanımlamaktadır (Keohane, 2011: 158). Ikenberry (2000) ise kurumları belirsizliği azaltma, iş birliği sürecinde müzakere, denetim ve uygulama gibi faaliyetlerin yarattığı ekonomik ve diplomatik maliyetler anlamına gelen işlem maliyetlerini düşürme ve kolektif eylem sorunlarını çözme işlevi gören aktörler arasındaki anlaşmalar veya sözleşmeler olarak tanımlamaktadır.

Krasner’e göre (1983), aktörlerin beklentileri belli bir konu etrafında ve büyük oranda örtüşürse, bir süre sonra uluslararası normlar oluşacak ve uluslararası bir rejim kurulacaktır. Diğer bir deyişle, Krasner’ın rejim teorisi, uluslararası kurumların uzun vadede devlet davranışını değiştirilebileceğini ve devletlerin anarşik bir sistem içerisinde normlar ve kurallara ortak bir siyasi kararda buluşabileceklerini iddia etmektedir.

Devletler arasındaki sık etkileşimler, onlara iş birliği yapmamanın her iki taraf için de faydanın azalması anlamına geldiğini öğretir. Uluslararası kurumlar bu tekrarlanan yinelenmeleri sağlamak için kurulmuştur. Uluslararası kurumların iş birliğini kolaylaştırmasının nedenlerinden biri devletlere bilgi sağlama yetenekleridir. Aktörlerin davranışlarını yönlendirebilecek ve etkileyebilecek değişimin olası itici güçleri olarak uluslararası kurumların önemi bugün artık kabul görmektedir (Young, 1999).

Sonuç olarak, neoliberal kurumsalcıların karşılıklı fayda sağlayan düzenlemelerden kaçınması için başkalarının onları aldatacağı veya onlardan yararlanacağı korkusunun olması gerekir (Jervis, 1999). Fakat, devletlerin, diğer devletlerin anlaşmalarda hile yapmasına ilişkin endişeleri, devletler arasında karşılıklı bağımlılık yaratılarak ve iş birliğini kolaylaştıracak ve karşılıklı olarak tercih edilen sonuçları bulacak kurumsal düzenlemeler yapılarak dengelenebilir (Stein, 2008). Kurumların kuralları aracılığıyla devletler, istenmeyen devlet davranışlarının cezalandırılacağını varsayabilecekleri için hileye karşı korunacaklarını varsaymaktadırlar. Çünkü uluslararası kurumlar her ne kadar işbirlikçi olsalar da yine de devletlerin gücüne ve çıkarlarına dayanmaktadırlar (Stein, 2008).

Neoliberal kurumsalcılar, hem devletlerin kazançlarını en üst düzeye çıkarmayı ve maliyetlerini en aza indirmeyi amaçlayan neorealizmin unsurlarını temel almakta hem de uluslararası kurum ve rejimlere yönelik neorealist şüphecilğe de meydan okumaktadırlar (Nagt-

zaam, 2009). Çünkü onlara göre, kurumlar, belirli bir sorun ortaya çıktığında sürekli geçici koalisyonlar kurmak yerine, daha kalıcı olması sebebiyle işlem maliyetlerini de azaltacaktır (Keohane, 2011).

Özet olarak, Neoliberal kurumsalcı teori, çatışmaların hafifletilmesinde uluslararası örgütlerin rolünün önemine atıfta bulunmaktadır. Teoriye göre, anarşi varlığını sürdürse de devletlerin tercihlerini etkileyerek uluslararası ortamın karakterini değiştirmek mümkündür. Neoliberal kurumsalcılık aynı zamanda uluslararası örgütlerin iletişim için bir platform yaratabileceğini iddia etmektedir. Neoliberal kurumsalcılık iş birliğinin güvenlik gibi yüksek siyaset konularından ziyade çevre gibi alçak siyaset konularında mümkün olduğunu savunmaktadır. Yine de uluslararası örgütler aşırı güç kullanımını kısıtlayabilir veya caydırabilir. Teori, devletlerin karşılıklı bağımlılıktan dolayı iş birliğini tercih edeceğini iddia etmektedir.

Arktik Konseyi'nin Tarihsel Gelişimi

Arktik Konseyi, beş Arktik kıyı devletini (Kanada, Danimarka, Norveç, Rusya ve ABD) ve bölgede toprakları bulunan diğer üç Arktik devleti (Finlandiya, İsveç ve İzlanda) içeren 8 Arktik Devletin tümünü kapsayan tek uluslararası kurumdur. Arktik Konseyi'ne 8 Arktik üye ülke dahil olmakla birlikte, bu ülkelerin tüm toprakları Arktik olarak kabul edilmemektedir ("Where is the Arctic", t.y., par. 9). Arktik Konseyi'nin kuruluş amacı Arktik yerli topluluklarının ve diğer Arktik popülasyonunun arasında iş birliğini, koordinasyonu ve etkileşimi teşvik etmek, özellikle sürdürülebilir kalkınma ve Arktik'in çevresel korunması başta olmak üzere ortak Arktik sorunları tartışacak üst düzey bir forum yaratmaktır (Arctic Council, 1996). Bugün Konsey, Arktik yönetişiminin en önemli parçalarından biri olarak görülmektedir. Konsey bilimsel tavsiyeler sunmakta ve iki yılda bir dışişleri bakanları toplantıları ile sembolik rol oynamaktadır. Ancak hukuki kurallar ve düzenlemeler, ulusal düzeyde, BM Deniz Hukuku Sözleşmesi'yle, Kutup Koduyla ve çeşitli ikili anlaşmalar (balıkçılık, kıyı güvenliği vs.) ile belirlenmektedir (Østhagen, 2023b).

Arktik Konseyi'nin kökeni, Arktik ülkelerinin bölgeyi Soğuk Savaş gerilimlerini hafifletebilecek potansiyel bir barış ve iş birliği bölgesi olarak algıladığı 1980'lere kadar uzanmaktadır (Young 1985). 1987'de, Sovyetler Birliği'nin çöküşü yaklaşırken, Sovyet devlet başkanı Mihail Gorbacov Rusya'nın Murmansk kentinde bir konuşma yaparak, diğer sorunların yanı sıra çevre konularında iş birliği yoluyla Arktik'i bir barış bölgesine dönüştürme konusundaki istekliliğini ifade etmesiyle ivme alan süreç sürekli olarak Batı-Doğu ilişkilerini geliştirmenin yollarını arayan Finlandiya'nın, Eylül 1989'da Rovaniemi'de Arktik çevrenin korunmasına ilişkin bir konferans düzenlemesiyle daha da hızlanmıştır (Smieszek, 2019).

Arktik Konseyi'nin tarihsel gelişiminde bazı dönüm noktaları, neoliberal kurumsalcılığın temel ilkelerini somutlaştırmaları açısından kritik önem taşımaktadır. Bunlardan ilki 1991'de imzalanan ve bugün Arktik Konseyi'nin temel sütunlarından biri olan Arktik Çevre Koruma Stratejisi (Arctic Environmental Protection Strategy- AEPS)'dir (Koivurova ve Vander

Zwaag, 2007). AEPS, Fin Girişimi veya Rovaniemi Süreci olarak da anılmakta olup Arktik devletleri arasında Arktik'teki çevre koruma konusunda çok taraflı, bağlayıcı olmayan bir anlaşmadır. Arktikin toplam 4 milyon sakininden yaklaşık 500.000'inin yerli halklar olması sebebiyle, AEPS, 8 Arktik ülkesinin yanı sıra Arktik'in yerli halklarını temsil eden yerli halk örgütlerini de kapsamaktadır. Arktik devletlerinin çevre verilerinin ortak toplanması ve paylaşılması kararı, her ülkenin tek başına yüksek maliyetli araştırmalar yürütme zorunluluğunu azaltarak iş birliğini kurumsallaştırmaya çalışmıştır. Bu, Neoliberal kurumsalcılığın kurumların iş birliğini kolaylaştırdığı önermesiyle örtüşmektedir (Arctic Council, 1991).

1996'ya gelindiğinde Arktik devletleri AEPS'yi tam teşekküllü bir uluslararası kuruma dönüştürmeye karar vermiştir (English, 2013). Bu noktada üyeler arasında fikir ayrılıkları da olmuştur. Örneğin, Kanada ve İskandinav ülkeleri çevre sorunlarını üstlenecek bir güçlü bir kurum oluşturma hedefindeyken ABD böyle bir kurumun askeri güvenlik konularını ele alacağı konusunda endişelerini dile getirmiştir. Kısacası ABD, fikir birliğine dayalı bir forumu desteklemiştir. Sovyetler Birliği'nin ise nükleer atıkları muhafazadaki kötü yönetimi ve 1986'da yaşanan Çernobil felaketi gibi örnekler çevre konularında harekete geçme konusunda isteksiz olduğunu göstermektedir (Chater, 2015). Nihayet, 19 Eylül 1996'da Arktik Konseyi, Arktik Devletler arasında iş birliğini, koordinasyonu ve ortak Arktik sorunlarının ele alınmasında Arktik yerli halklarının ve diğer Arktik sakinlerinin aktif katılımıyla iş birliğini geliştirmek amacıyla üst düzey bir hükümetler arası forum olarak Ottawa'da kurulmuştur ("The History of the Arctic Council," t.y. par. 7).

Arktik Konseyi'ni kuran Ottawa Bildirgesi'nde konseyin, çalışmalarını organize edecek dönüşümlü bir ev sahibi ülke ile iki yılda bir toplanacağı belirtilmiştir. Ayrıca, Arktik Konseyi, yerli halkı kalıcı katılımcılar olarak kabul eden ilk ve tek uluslararası kurumdur (Chater, 2015). Kalıcı katılımcı terim olarak Arktik yerli halkların seçilmiş örgütlerinin temsilcilerinin, konseyin faaliyetlerine aktif katılımlarını ve tam istişarede bulunmalarını sağlamak için başkanlar ve Kıdemli Arktik Yetkililer ile oturmasını sağlayan bir kategoriye ifade etmektedir. Kıdemli Arktik Yetkililer ise her Arktik devleti tarafından atanan ve yılda en az iki kez genellikle büyükelçi düzeyinde toplanan üst düzey yetkililerdir (Fenge ve Funston, 2015).

Ottawa Bildirgesi'nde kalıcı katılımcı dışında eklenen bir diğer kategori ise gözlemci kategorisidir (Smieszek, 2019). Gözlemci kategorisi Arktik olmayan devletler, küresel ve bölgesel hükümetler arası ve parlamentolar arası örgütler ve Konseyin çalışmalarına katkıda bulunabileceğini belirlediği sivil toplum kuruluşları için oluşturulmuştur (Arctic Council, 1996). Gözlemcilerin birincil rolü Arktik Konseyi'nin çalışmalarını gözlemlemektir. Bunun yanı sıra, gözlemcilerin ağırlıklı olarak Arktik Konseyi çalışma grupları düzeyinde katkıda bulunmaları ve katılım göstermelerinin beklendiği ise Kiruna Bildirgesi'nde belirtilmiştir (Arctic Council, 2013).

Başlangıcından bu yana Arktik çevrenin durumu ve değişimi ile bölgedeki insani gelişme üzerine bilimsel değerlendirmelerin yapılması üzerine yoğunlaşan Arktik Konseyi'nin bu bağlamda attığı en somut adım ise 2004'te yayımlanan ve Arktikteki iklim değişikliğinin etkilerine ilişkin ilk kapsamlı multidisipliner değerlendirme olan Arktik İklim Etki Değerlendirmesi (Arc-

tic Climate Impact Assessment- ACIA)’dir (Arctic Climate Impact Assessment [ACIA], 2004). ACIA bir yandan iklim değişikliğinin Arktik üzerindeki etkisini araştırmakta diğer yandan Arktik meseleler hakkında farkındalık oluşmasına katkıda bulunmaktadır (Rogne, Rachold, Hacquebord, ve Corell, 2015). Ortak bilimsel bilgi üretimi ve paylaşımı, neoliberal kurumsalcılığın mutlak kazançların göreceli kazançlara üstün geldiği önermesi için uygun bir örnek olabilir.

2008 yılında 5 Arktik kıyı devleti ABD, Rusya, Kanada, Norveç ve Danimarka, eriyen Arktik buz örtüsüyle ilgili olarak iklim değişikliği, deniz çevresinin korunması, deniz güvenliği ve yeni nakliye rotaları açılırsa yapılacakları içeren Ilulissat Bildirgesi’ni imzalamıştır. Bu belgeyle, 5 kıyıdaş Arktik ülkesi sınır anlaşmazlıklarını barışçıl yollarla çözme sözü de vermiştir (Young, 2021).

Arktik Konseyi 2011’de Arktik ile ilgili yasal olarak bağlayıcı ilk uluslararası anlaşma olan ‘Arktik’te Havacılık ve Denizde Arama ve Kurtarma Konusunda İş Birliği Anlaşması’nı (SAR veya Arktik Arama ve Kurtarma Anlaşması) imzalamıştır. SAR anlaşmasıyla sekiz Arktik devleti sınırların ötesinde insani konulardaki acil durumlarda birbirine yardım etme taahhüdünde bulunmuştur. SAR, ABD ile Rusya’nın Soğuk Savaş sonrası imzaladığı ilk bağlayıcı anlaşmadır. Bu açıdan anlaşmanın sembolik önemi, jeopolitik güvensizlik ortamında bile alçak siyaset alanında iş birliği üretilebildiğini göstermesidir. Potansiyel felaket senaryolarında iş birliğini taahhüt eden bu anlaşma, uluslararası örgütlerin güven artırıcı ve koordinasyon sağlayıcı rolünü ortaya koyması açısından önem arz etmektedir. 2017’de ise hem Fairbanks Bildirgesi kabul edilmiş (Arctic Council, 2017) hem de Arktik bilimsel faaliyetlerine somut destek sağlamayı amaçlayan ‘Uluslararası Arktik Bilimsel İşbirliğinin Genişletilmesine İlişkin Anlaşma’ imzalanmıştır (Fenge ve Funston, 2015).

2021 yılında 8 devlet ve 6 Yerli Daimi Katılımcı ile 25 yıllık bir iş birliğini kutlayan Arktik Konseyi, 24 Şubat 2022 yılında Rusya’nın Ukrayna’ya saldırmasıyla yeni bir meydan okumayla karşılaşmıştır. Arktik Konseyi üye devletleri, savaşı başladığında Arktik Konseyi’nin dönem başkanlığının ortasında olan Rusya’ya karşı, ortak bir yanıt vermişler ve Mart 2022 itibarıyla 7 devlet, Konseyin faaliyetlerine ve alt organlarına katılımlarını durdurmuşlardır. Arktik Konseyi Başkanlığının Rusya’dan Norveç’e geçtiği 11 Mayıs 2023 tarihinden itibaren ise toplam 120’den fazla proje arasından Rusya’nın dahil olmadığı Arktik Konseyi çalışma grupları kapsamındaki yaklaşık 70 bilimsel proje yeniden faaliyete geçmiştir (Hilde ve diğerleri, 2024).

11 Mayıs 2023’te Norveç, Rusya’nın Salekhard kentinde ve çevrimiçi olarak düzenlenen ve katılımın az olduğu bir törenin ardından Arktik Konseyi başkanlığını devralmıştır. Tören, başkanlık devrinin bakanlar toplantısı yoluyla gerçekleşmediği ilk örnek olmuştur (Dyck, 2024). Norveç, Arktik Konseyi başkanlığına geldiğinde, okyanuslar, iklim ve çevre, sürdürülebilir kalkınma ve kuzey topluluklarının refahına odaklanarak önceliklerini belirlemiştir. Rusya ise özellikle kendisi hariç bütün Arktik Konseyi üye devletlerinin NATO üyesi olması sebebiyle Norveç başkanlığı dönemine şüpheyle yaklaşmış fakat uyumsuz davranmamıştır.

Sonuç olarak, Konsey'in Çalışma Grupları içinde bilimsel çalışmaları yeniden başlatmak için yeni kılavuzlar onaylanmış, Norveç başkanlığında Arktik devletlerinin ortak çabaları, bu zorlu dönemde Konsey'in rolünü korumak açısından çok önemli olmuştur (Andreeva ve Rottem, 2025). Fakat, Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Arktik'teki tarihsel kazanımların sürdürülebilirliği sorgulanır hale gelmiş, dolayısıyla Konsey'in geleceği Neoliberal kurumsalcılık teorisinin sınırlarını test eden bir alan haline gelmiştir.

Neoliberal Kurumsalcılık ve Arktik Konseyi

Young (2016), Arktik bölgesinde sadece ekonomik ve stratejik çıkarların değil, fikirlerin de çok güçlü olduğunu savunur. Fikirler, normlar ve kurumsal yapılar oluşturarak devletlerin ve aktörlerin nasıl davrandığını belirler. Bu noktada, Arktik Konseyi'nin 1996'da kurulmasına ve barışçıl diyalogun gelişmesine katkı sağlayan fikir Soğuk Savaş döneminde askeri gerilimleri azaltma çabalarıyla ön plana çıkmış ve iş birliği, bilimsel araştırmalar, düşük askeri tansiyon temelinde gelişmiştir. Dolayısıyla, Arktik Konseyi'nin kuruluşu, uluslararası örgütlerin devletler arasındaki iş birliğini kolaylaştırabileceği fikrine dayanmaktadır.

Arktik Konseyi, Arktik ülkelerine ve yerli gruplara iklim değişikliği ve çevrenin korunmasından sürdürülebilir kalkınma ve bilimsel araştırmaya kadar geniş bir yelpazedeki konuları ele alabilecekleri bir platform sağlamaktadır. Konsey aynı zamanda bilgi paylaşımına ve politika koordinasyonuna olanak tanımaktadır. Günümüzde Arktik Konseyi artık Arktik ile ilgili konularda birincil forum olarak kabul edilmektedir. Dahası, Konsey, Arktik'te ortaya çıkan yönetim ihtiyacını gidermede belli bir noktaya gelmiştir (Scrivener, 1999; Young, 2016).

Arktik Konseyi'nin bugün geldiği noktayı neoliberal kurumsalcı bağlamda değerlendirmek gerekirse öncelikle, Ottawa Bildirgesi'yle Arktik Konseyi'ne verilen yetkiler askeri güvenlikle ilgili konuları kapsamamaktadır (Arctic Council, 1996). Neoliberal kurumsalcılık, güvenlik gibi yüksek siyaset konularından ziyade ekonomi ve çevre gibi alçak siyaset konularında iş birliğine odaklanmaktadır. Dolayısıyla, Konseyin çalışmaları temelde kuruluş belgesinde de belirtildiği üzere çevrenin korunması, yerli halkların durumu ve Arktik'in sürdürülebilir kalkınması konularına odaklanmıştır (Young, 2016). Arktik Konseyi güvenlik meseleleriyle doğrudan ilgilenmese de çevresel ve bilimsel konulardaki iş birliği ile diğer anlaşmazlık çözümü biçimlerine yayılabileceği beklentisinin somut örneklerinden biri Norveç ile Rusya arasında Konseyin aracılık etmesiyle 2010 yılında imzalanan 'Barents Denizi Sınırlandırma Anlaşması'dır (McVicar, 2022).

Bu çalışmada Neoliberal Kurumsalcılığın Arktik Konseyi'nde kullanılmasının sebebi küresel çevre yönetimine ilişkin literatürün büyük ölçüde neoliberal kurumsalcılığın söylemi tarafından tanımlanmasıdır. Örneğin, uluslararası rejimler kavramı 1980'lerde aktörlerin belirli bir alanda oluşturduğu ilkeler, normlar, kurallar ve karar alma prosedürleri dizisi olarak ortaya çıkmıştır (Krasner, 1983). Günümüzde rejim kelimesi örgütlerle eşanlamli hale gelirken,

örgütler ise hedeflerini devletler arasında karşılıklı yarar sağlayan iş birliğini kolaylaştırmak açısından tanımlamışlardır (Smieszek, 2019). Sonuç olarak, uluslararası örgütler, belirli konu alanlarındaki aktörlerin etkileşimlerini yöneten, üzerinde anlaşmaya varılan ilkeler, normlar, kurallar, prosedürler ve programlardan oluşmaktadır (Levy, Young ve Zürn, M., 1995).

Neoliberal kurumsalcılık, Arktik Konseyi gibi uluslararası kurumların, kullanımlarını düzenleyen normlar, standartlar ve çerçeveler oluşturarak devletlerin bu ortak kaynakları daha verimli bir şekilde yönetmelerine yardımcı olduğunu öne sürmektedir. Yine, Neoliberal kurumsalcılık, Arktik Konseyi'nin rasyonel devletlerin -ortak çıkarları olması sebebiyle- iş birliği yapacakları bir yapı olduğunu kabul etmektedir. Bu noktada, neoliberal kurumsalcılık, konu Arktikteki hükümetler arası iş birliği ve barış olduğunda belli bir iyimserlik sunmaktadır. Arktik devletleri çok taraflı iş birliği mekanizmalarını teşvik ederek Arktik olmayan devletlerin bölgedeki potansiyel yayılmacı emellerine karşı koymaktadırlar. Arktik'te iyi işleyen bir iş birliği sergilemek aynı zamanda çatışma odaklı potansiyel oluşumları da bertaraf etmektedir (Andreeva ve Rottem, 2024).

Yukarıda bahsedilenlerin yanı sıra, Arktik Konseyi'nin Neoliberal Kurumsalcılıkla açıklanabilmesini sağlayacak diğer önermeler neler olabilir? Birincisi, devletlerin Arktik Konseyi'ne katılmasının temel sebebi rasyonel çıkar davranışına dayalı mutlak kazançla ilgilenmeleridir. Devletler kendi bireysel mutlak kazançlarına odaklandıklarından başkalarının kazançlarına kayıtsız kalmaktadırlar. Neoliberal kurumsalcılıkta iş birliğinin göreceli kazanç veya kayıpla sonuçlanması, mutlak kazanç sağladığı sürece bir devlet için çok önemli değildir. Dolayısıyla, devletler Arktik Konseyi'ne katılarak mutlak kazançlarını en üst düzeye çıkarma temelinde hareket etmişlerdir. Devletler, Arktik'teki petrol, doğalgaz ve mineral rezervlerinden faydalanmayı kendi ekonomik kalkınmalarını artıracak bir fırsat olarak görmüştür. Aynı şekilde, Arktik bölgesi iklim değişikliğinden doğrudan etkilendiği için çevre koruma çalışmaları da mutlak kazanç ekseninde şekillenmiştir. Buzulların erimesiyle açılan yeni deniz yolları, ulaşım maliyetlerini düşürerek küresel ticarete katkı sağlama potansiyeli yaratmıştır.

Devletlerin Arktik Konseyi'ne katılmasının ikinci sebebi, Arktik Konseyi'nin aracılığıyla yapılan iş birliği üye devletler için işlem maliyetlerini azaltmaktadır. Burada işlem maliyetleri, devletlerin iş birliği sürecinde müzakere, denetim ve uygulama gibi faaliyetlerin yarattığı ekonomik ve diplomatik maliyetleri ifade etmektedir. Arktik Konseyi, ortak kurallar ve prosedürler geliştirerek her seferinde yeniden müzakere yapılmasını önlemekte ve düzenli diyalog için bir forum sağlayarak koordinasyon maliyetlerini azaltmaktadır. Arktik Konseyi olmadan her devlet Arktik sorunlarını bireysel olarak ele alırsa devletlerin hem daha yüksek işlem maliyetleriyle karşılaşma ihtimali artacak hem de daha az etkili çözümlere yol açabilecektir. Devletler, böylece işlem maliyetlerini azaltmıştır. Dahası, araştırma verilerinin paylaşılması, devletlerin tek başına büyük maliyetlere katlanmadan bilgiye ulaşmasını da sağlamıştır. Bu durum çevresel konular ve özellikle de iklim değişikliğiyle mücadele mekanizmalarının ortaklaşa yürütülmesinde de aynı sonucu vermiş hem maliyetler düşmüş hem de iş birliği isteği artmıştır. Yine, Arktik Konseyi Acil Müdahale Anlaşmaları da devletlerin maliyetlerini düşürmüştür.

2011’de imzalanan ve Arktik ile ilgili yasal olarak bağlayıcı ilk uluslararası anlaşma olan ‘Arktik’te Havacılık ve Denizde Arama ve Kurtarma Konusunda İş Birliği Anlaşması’ (SAR veya Arktik Arama ve Kurtarma Anlaşması) ile devletler, hava ve deniz kurtarma kapasitesini paylaşarak maliyetleri düşürmüştür (“International Agreements,” t.y., par. 26). 2013 yılında imzalanan ‘Denizde Petrol Kirliliğine Hazırlık ve Müdahaleye İlişkin Anlaşma’ ile ortak ekipler ve mekanizmalar kurulması devletlerin mali yükünü azaltmıştır (“International Agreements,” t.y., par. 28). Son olarak, 2017’de imzalanan ‘Uluslararası Arktik Bilimsel İşbirliğinin Genişletilmesine İlişkin Anlaşma’, araştırmacıların serbest dolaşımını ve veri paylaşımını kolaylaştırarak devletlerin araştırma bütçelerini azaltmıştır (“International Agreements,” t.y., par. 34).

Neoliberal Kurumsalcılık, devletlerin iş birliği yapmalarını karşılıklı faydalar sağlama temeline dayandırır. Chater’a göre (2015), Arktik Konseyi de bu modelin pratikte bir örneğidir. Neoliberal kurumsalcılar, devletleri ulusal çıkarlarını maksimize eden rasyonel aktörler olarak kabul ederken, çevresel iş birliğinin karşılıklı fayda sağlayacağı için tercih edileceğini iddia etmektedirler (Keohane, 1984; Oye, 1985; Keohane ve Nye, 2011). Örneğin, Arktik petrol, gaz, mineraller, balıkçılık gibi önemli doğal kaynaklara ev sahipliği yapmaktadır ve iklim değişikliği nedeniyle hem bu kaynaklar daha erişilebilir hale gelmiştir hem de yeni nakliye rotaları açılmıştır (Batool, 2023). Tüm Arktik devletlerinin yeni nakliye rotalarının açılmasından fayda sağlayacağı da düşünülürse, neorealizmin iddia ettiği göreceli kazanç kaygılarının Arktikte kolektif sonuçlar için iş birliğini engellemediği söylenebilir.

Arktik Konseyi’nin en önemli çalışma alanlarından biri de iklim değişikliğiyle mücadeledir. Arktik, küresel ısınmanın etkilerinin en fazla hissedildiği yerlerden biridir ve bu durum çevresel iş birliğini zorunlu kılmaktadır. Arktik Konseyi, uluslararası iş birliğini artırarak, devletlerin bu çevresel sorunları birlikte çözmelerine katkıda bulunacaktır. Örneğin, Arktik Konseyi’nde sürdürülebilir kalkınma projelerinin mali finansmanı üye devletler, gözlemciler ve uluslararası kuruluşlar tarafından gönüllülük esasına göre yapılmaktadır (Barry, Daviðsdóttir, Einarsson ve Young, 2020). Böyle bir gönüllülük esası, Arktik devletlerinin kendi ulusal çıkarlarına uymayan projelere sponsorluk yapmaktan kaçınmasını sağlayacağı kaygısını yaratsa da Arktik Konseyi finansmanına ilişkin genel bakış, tüm çalışma gruplarının 8 üye devlet tarafından eşit şekilde desteklendiğini göstermektedir (Arctic Council, 2019). Arktik Konseyi’nin sadece üye ülkeleri değil gözlemci ülkeleri de (Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, Hollanda, Çin, Polonya, Hindistan, Kore, Singapur, İspanya, İsviçre ve Birleşik Krallık) sürdürülebilir çevre yönetimiyle ilgilenmekte ve geliştirilen Arktik strateji ve programlarında bu yönle daha fazla önem vermektedir (Garrick ve Miller, 2024).

Rusya-Ukrayna Savaşı Sonrası Arktik Konseyi’nin Durumu

Rusya’nın 24 Şubat 2022’de Ukrayna’ya saldırması sonucu başlayan savaşın sonraki süreçte Arktik Konseyi’ni ne kadar etkilediği ya da başka bir deyişle bu savaşın neoliberal kurumsalcı-

lık için Arktik Konseyi özelinde bir meydan okuma olup olmadığına bakılacak olursa, öncelikle, Ukrayna'daki savaştan Arktik Konseyi'nin de etkilendiğini söylemek yanlış olmayacaktır. Saldırıya tepki olarak 7 Arktik ülkesi, Kanada, Danimarka, Finlandiya, İzlanda, Norveç, İsveç ve ABD 3 Mart 2022'de Konseyin bilimsel Çalışma ve Uzman Grupları da dâhil olmak üzere tüm Arktik Konseyi toplantılarına katılımı durdurduklarını açıklamışlardır. Halihazırda dönem başkanı olan ve bu sıfatla Konsey'in çalışmalarına resmi olarak liderlik eden Rusya, bu adımı üzücü olarak nitelendirmiş ve bölgedeki iç olaylara ve ihtiyaçlara yeniden odaklanarak dönem başkanlığı programını gerçekleştirmeye devam edeceğini duyurmuştur.

7 ülke tarafından ilan edilen duraklamanın geçici olması ve koşulların iyileşmesini beklemesi amaçlanmışsa da koşulların düzelmemesi ve Ukrayna'daki savaşın devam etmesi üzerine aynı devletler Haziran 2022 başlarında Konsey'in Rusya'nın katılımı olmayan projeler üzerindeki çalışmalarına sınırlı bir şekilde yeniden başlayacağını bildirmiştir (Hilde vd., 2024). Yine, Kasım 2022'deki Orta Arktik Okyanusu balıkçılık anlaşması toplantısı gibi bazı anlaşmaya dayalı iş birlikleri devam etmiştir (Koivurova ve Shibata, 2023).

Dolayısıyla, her ne kadar Rusya-Ukrayna Savaşı'nın ilk etapta Arktik Konseyi'ni etkilediği açık olsa da aslında 3 Mart 2022'de Rusya'nın Arktik Konseyi çalışmalarına katılımı askıya alınmasından önce Arktik Konseyi'nde iş birliğinin zarar gördüğünü düşündüren bazı olaylar yaşanmıştır. Bu olayların en dikkat çekenlerinden biri Rusya'nın 2007 yılında Arktik Okyanusu'nun deniz tabanına Rusya Federasyonu bayrağının yerleştirildiği Arktika seferidir (Howard 2009). Rusya'nın hareketi, Arktik devletlerinin kaynakların yönetiminde iş birliği yapmak yerine kaynaklar için rekabet etmesi ihtimalinin de unutulmaması gerektiğinin göstergesi olmuştur. Arktik ekosistemlerin ve yerli halkların yaşam tarzlarının yok olma yolunda olması nedeniyle bölgede iklim değişikliği zaten büyük bir hızla yaşanırken Konsey'in bölgedeki petrol ve gaz faaliyetlerinin faydalarını teşvik etmeye devam etmesi rekabet ihtimalini daha da artıran gelişmelerden biridir.

Başka bir kriz de 2019'daki Arktik Konseyi toplantısında, 2013 yılında Arktik Konseyi'nde gözlemci statüsü elde eden Çin'in gözlemci statüsünün ABD Dışişleri Bakanı Mike Pompeo tarafından eleştirilmesi olmuştur. Pompeo, Çin ve Rusya'nın Arktik askeri varlığının artmasının ve iki ülke arasında yeni nakliye rotaları üzerindeki iş birliğinin ABD için büyük bir tehdit oluşturduğunu vurgulamıştır (Pompeo, 2019). Bunun yanı sıra, Pompeo (2019), kolektif kararların Arktik çevreyi korumanın her zaman en iyi yolu olmadığını iddia etmesi de neoliberal kurumsalcıların iş birliği iddiasına meydan okumuştur.

Bu gelişmeler, Arktik Konseyi'nin barışçıl bir iş birliği örgütü olma statüsünün riske gireceğini düşündürmüştür. Aslında, ABD tarafından bakıldığında, Arktik Konseyi'nin neoliberal yönetiminde kaydettiği ilerlemenin büyük bir kısmı aslında önceki Bush yönetimine göre çevre sorunları ve sürdürülebilir kalkınma konusunda iş birliğine daha yatkın olan Barack Obama yönetimi sayesinde olmuştur (Chater, 2015). 2017'de başkanlık koltuğuna oturan Donald Trump ise dış politika konularında genel olarak izolasyoncu (yalnızcı) olması sebebiyle

ve neoliberalizmin getirdiği iş birliğine karşı şüpheli olmuştur. 2019 yılındaki Arktik Konseyi toplantısı da bu şartlar altında gerçekleşmiştir. Neyse ki, 2021’de başkanlık koltuğuna oturan Joe Biden’ın ABD’yi Trump yönetiminin 2019’da çıktığı 2015 Paris İklim Anlaşması’na geri döndürmesiyle ABD’nin çevre konularında neoliberal kurumsalcılığa geri döndüğü iyimserliği doğmuştur (Milman 2021).

Mayıs 2021’in sonlarında, Rusya, Arktik Konseyi’nin dönüşümlü başkanlığını üstlenirken Rusya Dışişleri Bakanı Sergey Lavrov, İzlanda’nın başkenti Reykjavik’te iş birliği yolunu izlemiştir. ABD Dışişleri Bakanı Antony Blinken’in açıklamaları da önceki ABD Dışişleri Bakanını Mike Pompeo’nun 2019’da Finlandiya’daki açıklamalarının tersine iş birlikçi bir değişime işaret etmiştir (McVicar, 2022).

24 Şubat 2022’de Rusya’nın Ukrayna’yı işgal etmesiyle Arktik Konseyi’nin yarattığı iş birliği ortamı yeni bir meydan okumayla karşı karşıya kalmıştır. Mart 2022’de Rusya’nın Arktik Konseyi çalışmalarına katılımı askıya alınmış ve Uluslararası Bilim Konseyi ve Uluslararası Arktik Bilim Komitesi ile bilimsel iş birliği sona ermiştir. Bu askıya alma kararı, bilimsel iş birliği ve sosyal yardım faaliyetlerini içeren 128 devam eden projeyi etkilemiştir (Dyck, 2024). Kuzey ülkelerinin Arktik Konseyi’nde 2021-2023 Rusya başkanlığındaki toplantı ve etkinliklere katılmayı reddetmesi ve ardından gelen yaptırımlar, Arktik’in kalkınmasına yönelik ulusal ve uluslararası plan ve programlara ilişkin belirsizliği artırmıştır. Dahası, ABD Arktik Stratejisinin Ekim 2022’de yayınlanan yeni versiyonu, ABD’nin Rusya’yı bölgede bir tehdit olarak gördüğünü göstermektedir (Erol, 2022). Aynı zamanda ABD, Ukrayna’daki olaylar ışığında Rusya ile Arktik konusunda hükümetler arası bir iş birliğinin zor olduğunu düşünmektedir (Fadeev, Spiridonov, Kondratov, Zaikov, Kuprikov, ve Kuprikov, 2024).

Rusya’nın Ukrayna’ya saldırısından sonra Lapland Üniversitesi’nden Arktik Hukuku Profesörü Prof. Dr. Stefan Kirchner, 7 üye devletin Arktik Konseyi boykotunun ardından “Nordic Plus” olarak bilinen yeni bir uluslararası yapı oluşturarak Arktik yönetimini temelden yeniden şekillendirilmesine dair bir öneri sunmuştur (Kirchner, 2022). Kirchner (2022) bu forumun Arktikteki yerli halkları (Rusya’dakiler dahil) ve Pasifik bölgesini de içermesini önermiştir. Peki, Rusya’nın olmadığı bir organizasyon yaşayabilecek midir? Nihayetinde Rusya, Arktikteki nüfusun neredeyse yarısını, Arktik’in kıyı şeridinin yarısından fazlasını ve Arktik endüstrisinin çoğunluğunu oluşturmaktadır.

Fadeev, Lipina, ve Zaikov’a göre (2022), Rusya’nın Arktik’teki devlet politikasının temelleri, ‘Rusya Arktik’i Geliştirme ve 2035’e Kadar Ulusal Güvenliğin Sağlanması Stratejisi’ ile eşgüdümlü ilerlemektedir. Bu strateji ile uyumlu olarak Rusya, hayati önem taşıyan kara, hava ve deniz ulaşımı karayollarına hizmet vermek de dahil olmak üzere Rusya’da uçak filosunu yenilemek, demiryolu araçlarını çağdaşlaştırmak ve otomotiv endüstrisini geliştirmek için çeşitli adımlar atmıştır (Zhuravel ve Timoshenko, 2022). Rusya aynı zamanda Arktik enerji üretimine, balıkçılığa ve nakliye de hakimdir (McVicar, 2022).

Sonuç olarak, 2022'den itibaren Arktik, siyasi istikrarın olduğu ve çok taraflı uluslararası iş birliğinin başarılı bir şekilde geliştirildiği bir bölge olmaktan çıkmış mıdır? Öncelikle, Rusya'nın Ukrayna'ya saldırısı coğrafi olarak Arktik'te gerçekleşmese de etkileri bölgede hissedilmektedir. Örneğin, işgalden sonra Rusya'nın dahil olduğu Barents Euro-Arktik Konseyi, AB Kuzey Boyutu programı, İskandinav Bakanlar Konseyi ve Baltık Denizi Devletleri Konseyi askıya alınmıştır (Leclerc, 2024). Yine, Finlandiya, İsveç, Norveç ve Rusya'nın hükümetleri, halkı ve bilim adamlarını içeren iş birliği projelerine desteği için Avrupa Komisyonu tarafından başlatılan Kolarctic ENPI SÖİ programı da 3 Mart 2022'de askıya alınmıştır (Kolarctic, 2025). Finlandiya ve İsveç'in 2023'te NATO'ya da katılması ise hem Batı Arktik ülkeleri hem de Rusya için Arktikteki uluslararası iş birliği şartlarını değiştirme potansiyeli barındırmaktadır. Rusya, Eylül 2023'te askıya alınan Barents Euro-Arktik Konseyi'nden çekildiğini açıklamış ve iş birliğinin sona ermesinden Konsey'in Batılı Üyelerinin sorumlu olduğunu belirtmiştir (Dyck, 2024).

'Arktik İstisnacılığından' Küresel Arktik Söylemine

Arktik bölgesi uzun süre boyunca 'Arktik istisnacılığı' (Arctic exceptionalism) kavramı üzerinden tanımlanmıştır. 'Arktik istisnacılığı' kavramı Soğuk Savaş'tan sonra ortaya çıkmış ve bölgedeki devletler arasındaki ilişkilerin küresel siyasi entrikalardan uzak tutulması gerektiğini öne sürmüştür (Hilde vd., 2024). Kavram, küresel gerilimlere rağmen Arktik'in benzersiz bir şekilde işbirlikçi ve barışçıl kaldığı fikrini savunmaktadır (Devyatkin, 2023). 2002'de Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasından sonra Arktik Konseyi faaliyetlerinin durmasıyla Arktik istisnacılığı döneminin sona erdiğini iddia eden bilim adamlarının (Young, 2022; Dyck, 2024) aksine, Devyatkin'e göre (2023), Arktik istisnacılığı, Rus liderler Gorbaçov, Medvedev ve Putin dönemlerinde farklı liderlik ideolojileri ve jeopolitik bağlamlar tarafından şekillendirilerek evrimleşmiştir. Putin döneminde, özellikle 2012 sonrası dönemde, Arktik söylemi daha milliyetçi ve güvenlik odaklı hale gelmiştir.

Devyatkin (2024), 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakının Arktik ilişkilerinde jeopolitik yansımaların başladığı dönem olarak kabul etmektedir. Fakat, Devyatkin'e göre (2024), bu dönem de bile üst düzey diyalog azalmış olsa da teknik ve bilimsel iş birliği devam etmiş ve Arktik kurumlarının dayanıklılığını göstermiştir. 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhakından sonra yine bugün olduğu gibi önce ilhak kınanmış sonrasında da 2015 yılında Arktik Sahil Güvenlik Forumu kurularak bölgesel iş birliğinin artırılmıştır (McVicar, 2022).

Her ne kadar Putin döneminde iş birliğine sürekli atıfta bulunulsa da strateji belgeleri askeri güçlenmeye, Arktik rotaları/kaynakları üzerinde egemenliğe, NATO ve Batı'nın niyetlerine yönelik şüpheye ve iklim değişikliğinin bir güvenlik tehdidi olarak görülmesine vurgu yapmaktadır (Devyatkin, 2023). Kısacası Devyatkin'e göre (2023), Arktik istisnacılığı sona ermemiş ancak şekil değiştirmiştir.

2010’lu yıllardan itibaren ise bölge, giderek küresel Arktik (global Arctic) olarak kavramsallaştırılmaya başlanmıştır. Enerji güvenliği, ulaştırma koridorları (Kuzey Deniz Rotası), Çin’in Kutup İpek Yolu stratejisi, AB’nin Arktik politikaları ve NATO-Rusya rekabeti, bölgeyi küresel jeopolitiğin ayrılmaz bir parçası haline getirmiştir. Bu dönüşüm, istisnacılıktan küreselleşmeye geçişi temsil etmektedir. Bu geçiş “Arktik istisnacılığı” denilen neoliberal kurumsalcılığın öngördüğü iş birliği ve karşılıklı bağımlılık mantığını destekleyen bir dönemden “Küresel Arktik” ise krizlerle şekillenen, jeopolitik rekabetin daha görünür hale geldiği, yani neoliberal kurumsalcılığın açıklama gücünün sınındığı yeni bir döneme işaret etmektedir.

Finger ve Heininen de (2019), Arktik’in günümüzde yerel bir mesele olmaktan çıktığını, küresel düzeyde siyaset, çevre, ekonomi ve güvenlik konularıyla iç içe geçmiş ‘Küresel Arktik’ anlayışının oluştuğunu savunmaktadır. Diğer bir deyişle, Arktik artık sadece 8 Arktik devletin yönettiği kapalı bir bölgeden ziyade, Çin, Japonya, Hindistan, Güney Kore ve AB gibi Arktik dışı aktörlerin, bilimsel araştırmalar, ekonomi ve diplomasi yoluyla bölgeye etkide bulunduğu bir bölge haline gelmiştir. Küresel aktörlerin ilgisi ise iklim değişikliği, kaynak çıkarımı, yeni deniz yolları ve stratejik erişim gibi sebeplere dayanmaktadır (Finger ve Heininen, 2019). Østhagen de aynı şekilde (2022), Arktik’in artık kendine özgü bir mesele değil, yerel, bölgesel ve küresel politikaların kesişim noktası olduğunu savunmaktadır. Bertelsen (2024), Arktik’in artık daha geniş uluslararası düzen ile aynı doğrultuda yani NATO ve Rusya/BRICS ekseninde bölündüğünü savunmaktadır.

NATO, 2022’de yayımladığı stratejik belgede Arktik’i stratejik bir bölge olarak tanımlamıştır. 2024’te ise Rusya’nın askeri yığınağı ve Çin-Rusya iş birliği konusundaki endişeler artarak devam etmiştir (Sinha ve Østhagen, 2024). Ukrayna Savaşı sonrası Finlandiya ve İsveç, tarafsızlıktan vazgeçip NATO’ya katılmış, böylece 8 Arktik ülkesinden 7’si NATO üyesi olmuştur. Sonuç olarak, NATO’nun Rusya’ya sınırı olan Arktik’teki varlığı artmıştır (Brimmer ve Binger, 2023).

Diğer yandan, 2023 yılında yayımlanan Rusya’nın yeni Arktik politikasında ise Arktik Konseyi gibi uluslararası iş birliği yapılarından hiç bahsedilmemiştir. Bu durum, önceki yıllara göre iş birliğinden uzaklaşma sinyali olarak görülmekte ve gelecekteki çok taraflı yönetişim açısından endişe yaratmaktadır (Sinha ve Østhagen, 2024). Devyatkin’e göre (2023), Rusya’nın 2023 Arktik politikası, çok taraflılığa yapılan atıfları kaldırmış ancak bölgesel iş birliğini yeniden teyit etmiştir. Devyatkin (2023), bu durumu ‘seçici iş birliği’ olarak tanımlamaktadır.

AB’nin Arktik’teki varlığı, hem doğrudan yani üye devletlerin politikaları ile hem de dolaylı yani çevre düzenlemeleri, ticaret ve bilimsel araştırmalar yollarla oluşmaktadır. AB’nin Arktik’e yaklaşımı, bu bölgeyle sürekli yapısal bağlar kurma amacına dayanmaktadır (Raspotnik ve Stępień, 2023). 2021 AB Arktik politika belgesi ise Arktik, iklim değişikliğinden etkilenen bir bölge, jeopolitik olarak kırılgan, Avrupa değerlerinin savunulacağı bir alan olarak tanımlanmıştır. AB bölgede, iklim liderliği ve bilim diplomasisi ile etkisini artırmak istemektedir (Gricius ve Raspotnik, 2024).

Son olarak, Arktik bölgesi, ABD ile Rusya arasında özellikle iklim değişikliği konusunda, uzun süredir bilimsel iş birliğinin bir sahnesidir. Bilim diplomasisi taraflar arasında iletişimi sürdürmede önemli bir araç olmuştur. 2017 yılında imzalanan ‘Arktik Bilimsel İş Birliğini Güçlendirme Anlaşması’ sayesinde ABD-Rusya bilim diplomasisi kurumsallaşmıştır. Her ne kadar 2022’de Ukrayna’nın işgali Arktik iş birliğini ciddi şekilde zayıflatmış ve ABD, Rusya ile bilimsel iş birliğini sonlandırmış olsa da bireysel bilim insanları arasında gayri resmî iş birlikleri sürmektedir (Devyatkin, 2022).

Bugün gelinen noktada, Rusya Barents Denizi’ne konuşlandığı Kuzey Filosundaki nükleer kapasiteli denizaltıları ile, NATO ise Barents Denizi’nde düzenlediği tatbikatlarla askeri varlığını artırmaya başlamıştır. Kritik altyapılara yönelik sabotajlar, istihbarat toplama, deniz altı kablo kesilmesi, askeri gemilerle kışkırtma gibi örneklerin artması ise bölgede hibrit tehditlerin de arttığını göstermektedir (Østhagen, 2023a).

Özetle, Avrupa ve Kuzey Amerika devletlerinin siyasi alanda uyguladığı kısıtlamalar, uluslararası Arktik diyalogun tüm katılımcılarını ve bu bölgenin güvenli ve sürdürülebilir kalkınmasını olumsuz etkileyip etkilemeyeceğini, diğer bir deyişle ‘Arktik istisnacılığı’nın mı yoksa ‘küresel Arktik’ söyleminin mi baskın çıkacağını ise zaman gösterecektir (Fadeev ve diğerleri, 2022). Bu noktada, Çin, AB, NATO, BM gibi küresel aktörlerin Arktik’te artan etkisi neoliberal kurumsalcılık açısından iki düzeyde önem taşımaktadır. Bunlardan ilki avantaj ikincisi ise dezavantaj barındırmaktadır. Birincisi, çok taraflılık, ortak kurallar ve karşılıklı bağımlılık mekanizmaları güçlenebilir. Bu da iş birliğini genişletme potansiyeli barındırmaktadır. AB’nin çevresel standartlar ve sürdürülebilirlik konularındaki girişimleri bu duruma örnek gösterilebilir. İkincisi, kurumların kırılabilirliği ile ilgilidir. Küresel aktörlerin jeopolitik çıkar çatışmaları, iş birliği alanlarını daraltabilir. NATO-Rusya gerilimi bunun somut örneğidir. Dolayısıyla Arktik istisnacılığından küresel Arktik’e geçiş yalnızca bölgesel dinamiklerin değiştiğini değil, aynı zamanda neoliberal kurumsalcılığın açıklayıcılığının da bir yandan güçlenip bir yandan sınırdığı bir bağlam sunduğunu göstermektedir.

Sonuç: Neoliberal Kurumsalcılık hala çalışıyor mu?

Arktik, uzun süre barış ve iş birliği bölgesi olarak görülmüş ve bu durum neoliberal kurumsalcılığın öngörülerıyla örtüşmüştür. Ancak Rusya-Ukrayna savaşı, teorinin varsayımlarını sınamaya imkân vermiştir. Çalışma, Rusya-Ukrayna savaşı sonrasında Arktik Konseyi’nin işleyişini neoliberal kurumsalcılık perspektifiyle değerlendirmiş ve kurumların kriz koşullarında dahi belirli alanlarda iş birliğini sürdürebildiğini ortaya koymaya çalışmışsa da teorinin sınırlılıklarını da göz önüne almayı amaçlamaktadır.

Rusya- Ukrayna Savaşı’nın akabindeki gelişmeler neoliberal kurumsalcılığın kriz dönemlerinde her zaman açıklayıcı olmayabileceğini, özellikle yüksek siyaset konuları (askeri güvenlik, jeopolitik rekabet) gündeme geldiğinde, teorinin öngördüğü iş birliği mekanizmaları aşmabileceğine dair bir sonuç da ortaya çıkarmıştır. Bu çalışmada Arktik Konseyi örneği, ne-

oliberal kurumsalcılığın kriz öncesinde güçlü açıklama gücüne sahip olduğunu, kriz sırasında ise sınırlı kaldığını göstermektedir.

Çalışmanın bulguları yalnızca neoliberal kurumsalcılık ile değil, alternatif teorik yaklaşımlar üzerinden de okunabilir. Bölgede jeopolitik rekabetin derinleşmesi, enerji güvenliği ve NATO- Rusya gerilimi gibi unsurlar, neoliberal kurumsalcılığın öngördüğü iş birliği mekanizmalarını aşındırma potansiyeline sahiptir. Örneğin, Rusya- Ukrayna Savaşı'nı takip eden sonrası süreçte, Rusya dışındaki devletlerin iş birliğini sürdürmesi neoliberal kurumsalcılığı desteklerken; Rusya'nın dışlanması, NATO-Rusya rekabetinin artması ve güvenlik kaygılarının ön plana çıkması iş birliğinin kriz koşullarında çökeceğini, devletlerin göreceli kazanç kaygısıyla hareket edeceğini ileri süren neorealist öngörülerini güçlendirmiştir.

2014 Ukrayna krizi ve 2022'deki Rusya'nın işgali sonrası Arktik ile ilgili jeopolitik rekabet fikri ön plana çıkmış, askeri yığınaklar, stratejik çıkarlar ve ulusal güvenlik temelinde ilerlemiştir. Bu anlayış, daha önceki iş birliğine dayalı yapıları tehdit edebilir mi? Diğer bir deyişle fikirlerdeki değişim, yönetim sistemlerinin dönüşümüne yol açabilir mi? Young'a göre (2016), Arktik yönetimi, barışçıl iş birliği, bilimsel açıklık, ulusal egemenlik ve stratejik rekabet fikirleri arasındaki dengeyi iyi kurmalıdır. Bu noktada Young (2022), Ukrayna Savaşı'ndan sonra Arktik Konseyi'nin iş birliği temelli yönetimin sona ereceğini düşünmemektedir. Fakat, Young (2022), Arktik Konseyi'nin resmi bağlayıcılıktan ziyade esnek, işlevsel bir platform olarak yeni rolleri üstlenmesini gerektiğini öne sürmektedir. Young' göre (2022), Arktik Konseyi'nin üstlenebileceği roller iletişimi sürdürmek ve güveni korumak, yüksek kaliteli, tarafsız bilimsel veriler sunmak, Uluslararası Denizcilik Örgütü veya diğer uluslararası kuruluşlara bilgi sağlayarak karar alım süreçlerine katkıda bulunmak, anlaşmaların (örneğin deniz koruma alanları gibi) barışçıl yollarla tartışılabileceği bir zemin sunmak olabilir. Young, ayrıca, Arktik Konseyi'nin katı üyelik kuralları yerine, tüm ilgili aktörlerin yani devletlerin, yerli halkların ve sivil toplumun daha fazla katılımının sağlanması gerektiğini savunmaktadır. Arktik Konseyi'nin klasik hükümetler arası yapılardan farklı, daha esnek ve açık bir model benimsemesi hem Arktik için hem de küresel yönetim açısından bir örnek olabilecektir (Young, 2022).

Rusya'nın Ukrayna'ya saldırmasının ardından bilimsel alışverişi de dahil olmak üzere Arktik iş birliği önemli ölçüde engellenmiştir. Kriz, zamanla gelişen uluslararası araştırmacı ağlarını zayıflatmıştır. Sonuç olarak bu savaşın, Arktik'te Rusya ile iş birliğinin, diğer alanlarda bu ülke ile olan gergin ilişkilerin bir istisnası olmaya devam edip edemeyeceği konusundaki tartışmaları da yeniden gündeme getirmiş ve hatta Arktik istisnacılığının sonunun geldiği endişesini uyandırmıştır. Arktik Konseyi içindeki iş birliği, uluslararası hukuk ve devlet egemenliğinin karşılıklı tanınması üzerine kuruludur. Rusya'nın saldırısı bu nedenle 7 Arktik ülkesinin, hükümetler arası iş birliğinin dayandığı ilkelere meydan okuyan bir ülke ile iş birliğine devam edip edemeyeceği endişesini beraberinde getirmiştir. Fakat, Arktik Konseyi karar alma organından çok karar şekillendirme organıdır ve yerli topluluklar gibi devlet dışı aktörlerin uluslararası yönetime katılmaları için bir platform sağlamaktadır. Hem Norveç'in 2023'teki yu-

muşak başkanlık geçişi hem de 2021-2030 stratejik planının uygulanması yani diğer bir deyişle mevcut çerçevelere stratejik olarak güvenilmesi, Norveç'in diplomatik zorlukları aşmasını ve jeopolitik istikrarsızlık döneminde Konsey'in hayatta kalmasını sağlamıştır (Andreeva ve Rottem, 2025). Bu tavır, tam da neoliberal kurumsalcılık retoriğine uygun bir tavidir. Neoliberal kurumsalcılığa da atfedilen Arktik Konseyi'nin iş birliği ruhu, NATO üyesi altı Arktik Konsey üyesi ve Rusya arasındaki Arktik rekabetini iş birliğine dönüştürmede kilit rol oynadığı gibi savaş sonrası taraflar arasındaki tansiyonu düşürmede de rol oynamıştır. Arktik Konseyi'nin tartışma ve müzakere için bir forum sağlama rolü ve karşılıklılık ve gelecekteki etkileşimler sağlama kabiliyeti, nihayetinde Arktik bölgesinde iş birliğini güçlendirmiştir. Genel olarak, Arktik'teki rekabet sınırlı kalmış ve çatışma yaşanmamıştır.

Çalışmanın araştırma sorularından bir diğerinin yanıtı olarak, Rusya'nın Ukrayna'yı işgalinden sonra Arktik Konseyi'nde neoliberal kurumsalcılığın çalışıp çalışmadığı konusunda iyimser bir tablo çizmektedir. Her ne kadar, Ukrayna saldırısının ardından 7 Arktik devletinin tamamı Rusya'ya karşı yaptırımlar uygulamış ve Rusya dönem başkanlığındaki Arktik Konseyi'ni boykot etmiş olsa da Konsey Başkanlığının Rusya'dan Norveç'e geçmesi ve proje düzeyindeki çalışmaların yeniden başlaması, Arktik devletlerinin Konsey'in varlığını sürdürmesi için ortak kararlılığına bir örnek olabilir. Koivurova ve Shibata (2023), jeopolitik çatışmalar karşısında bölgesel iş birliğini sürdürmenin karmaşıklıklarını ve siyasi ilkeler ile ortak konularda sürekli iş birliği ihtiyacı arasında denge kurma çabasının önemli olduğunu altını çizmektedir. Rusya'nın ilgili antlaşmalar kapsamındaki yasal taahhütlerinin çoğunu ihlal etmemesi nedeniyle, yazarlar Arktik'te Rusya ile antlaşmaya dayalı iş birliğinin devam etmesi gerektiğini varsaymaktadır.

Ukrayna'daki savaş ve ardından Arktik Konseyi'nin boykotu Arktik'in dış siyasi anlaşmazlıklardan yalıtılmış bir barış bölgesi olarak görülme durumunu yani Arktik istisnacılığını da ortadan kaldırmış mıdır? Bazı uzmanlar Ukrayna Savaşı'nın, Arktik'in sınırlarından uzak yerlerdeki yüksek siyaset ve çatışmaların karmaşıklıklarından etkilenmediğini gösterdiğini iddia ederken (Dyck, 2024; Østhagen, 2024), bazıları da Ukrayna Savaşı'ndan sonra Konsey faaliyetlerinin durmasıyla 'Arktik istisnacılığı döneminin' sona erdiğini iddia etmektedir (Young, 2022; Dyck, 2024). Diğer bir soru ise Arktik Konsey üyeleri arasında artan gerilimin Arktik Konseyi'ni üst düzey bir diplomatik kolaylaştırıcıdan, düşük düzeyli bir tartışma forumuna dönüştürme riski olup olmadığıdır. Bu sorunun da yanıtı Neoliberal kurumsalcı teoride aranabilir. Ottawa Bildirgesi'yle Arktik Konseyi'ne verilen yetkiler askeri güvenlikle ilgili konuları kapsamamaktadır (Arctic Council, 1996). Yüksek siyasetin dışında kalan Arktik Konseyi'nin uzlaşma temelli yapısı, Arktik'ten uzakta gerginlikler tırmanırken bile barışçıl ilişkilerin devamı için gerekli koşulları yaratmıştır. Arktik Konseyi, 2014 Kırım Krizi ve Suriye iç savaşının ardından bile Kuzey'de barış ve iş birliğini sürdürmek için küresel gerilimleri Arktik meselelerinden ayırmayı başarmıştır (Dyck, 2024). Neoliberal kurumsalcılık, güvenlik gibi yüksek siyaset konularından ziyade ekonomi ve çevre gibi alçak siyaset konularında iş birliğine odak-

lanmaktadır. Dolayısıyla, Konseyin ortaya çıkan gerilimi askeri taraftan uzak tutarak bertaraf çabasında olacağı beklenebilir.

Østhagen (2024), Arktik Konseyi'nin temel ilkelerine geri dönmeyi, bilim diplomasisi yoluyla güven ve iş birliğinin yeniden tesis edilmesine yardımcı olabileceğini iddia etmektedir. Tüm Arktik devletleri ortak zorluklarla karşı karşıyadır ve kolektif çözümler konusunda ortak çıkarlara sahiptir. Şu anda iş birliğini engelleyen siyasi sınırlamalara rağmen, Arktik'teki iklim ve çevre sorunları devam etmektedir ve ancak uluslararası iş birliği yoluyla etkili bir şekilde çözülebilir. Ukrayna'ya karşı savaştan önce, Rus karar alıcılar iklim bilincinde gözle görülür bir artış olduğunu görmüşlerdir. Dolayısıyla bilimsel iş birliğinin kısıtlanmasının iklim değişikliğinin acil ortak eylem gerektirdiği bir zamanda ciddi sonuçları olabileceğinden hareketle taraflar Neoliberal kurumsalcılığın da altını çizdiği üzere rasyonel devletler olarak Arktik Konseyi devletlerinin-ortak çıkarları dan olması sebebiyle- iş birliğini tercih edeceğini iddia edecektir. Nihayetinde, neoliberal kurumsalcılık, konu Arktik'teki hükümetler arası iş birliği ve barış olduğunda belli bir iyimserlik sunmaktadır.

Rusya'nın Ukrayna'ya açtığı savaş, Rusya'da yaşayanlar dahil olmak üzere Arktik'in yerli halkları üzerinde olumsuz bir etki yaratmıştır. İki İskandinav ülkesi olan Finlandiya ve İsveç'in NATO'ya üye olması ise başka bir tehdit unsuru olabilir. NATO'nun bölgede güçlenmesi Arktik'teki gerilimi daha da artırabilir (Leclerc, 2024). Neoliberal kurumsalcı perspektife katkıda bulunan Keohane ve Nye'in kompleks karşılıklı bağımlılık kavramına göre (1973), devletlerin iş birliği yaptığı alanı genişleterek ve birbirleri arasındaki uyumu ve ortak hareket etme ihtimalini artırarak anarşinin etkilerini azaltabilir (Keohane ve Nye, 1973). Yine karşılıklı bağımlılıktan hareketle, neoliberal kurumsalcılık, uluslararası politikada hiyerarşinin var olduğu, gücün etkili bir politika aracı olarak kullanılabileceği ve devletlerin uluslararası ilişkilerde baskın aktörler olduğu realist varsayımı reddetmemekte sadece küreselleşmenin birbirine bağımlılık ve bağlantılarda bir artışı yaratması sebebiyle devletlerin arasındaki bu karşılıklı bağımlılığın davranış kalıplarını olumlu yönde etkilediğini ve devletlerin işbirliği yapma şeklini değiştirdiğini öne sürmektedir (Keohane ve Nye, 2011). Dolayısıyla, bütün bu tehdit unsurlarına rağmen tarafların gerilimi tırmandırmamayı ve iş birliğine devam etmeyi tercih etmeleri daha olası görünmektedir. Krizler zaman zaman iş birliğini zorlasa da Konsey, mutlak kazanç ve maliyetlerin azaltılması mantığı çerçevesinde işlevini devam ettirmeye çalışmıştır.

Kaynakça

- Andreeva, S. ve Rottem, S. V. (2025, 30 Ocak). How, and why, did the Arctic Council survive the crisis resulting from Russia's invasion of Ukraine in 2022?. [NYU Jordan Center for the Advanced Study of Russia]. Erişim Adresi <https://jordanrussiacenter.org/blog/how-and-why-the-arctic-council-survived-russias-invasion-of-ukraine>.

- Andreeva, S. ve Vigeland, S. (2024). How and why the Arctic Council survived until now- an analysis of the transition in chairship between Russia and Norway, *The Polar Journal*, 14(1), 229-246, DOI: 10.1080/2154896X.2024.2342111
- Arctic Climate Impact Assessment (ACIA). (2004). *Impacts of a Warming Arctic Climate: Highlights*. Erişim Adresi <https://www.amap.no/documents/doc/impacts-of-a-warming-arctic-highlights/792>.
- Arctic Council. (2019). *Rovaniemi Ministerial Statements*. Erişim Adresi <https://oaarchive.arcticcouncil.org/handle/11374/2418>.
- Arctic Council. (2017). *Fairbanks Bildirgesi*. Erişim Adresi <https://oaarchive.arctic-council.org/items/57b4cb2e-5a1c-4eeb-a1c5-65298006f3f7/full>.
- Arctic Council. (2013). *Kiruna Bildirgesi*. Erişim Adresi <https://oaarchive.arctic-council.org/items/bc9e3845-fb69-40e8-a1da-0b516c4ffb6d>.
- Arctic Council. (1996). *Ottawa Bildirgesi*. Erişim Adresi <https://oaarchive.arcticcouncil.org/handle/11374/85>.
- Arctic Council. (1991). *Arctic Environmental Protection Strategy (AEPS)*. Erişim Adresi <https://library.arcticportal.org/1542/>.
- Barry, T., Davíðsdóttir, B., Einarsson, N. ve Young, O.R. (2020). The Arctic Council: An agent of change? *Global Environmental Change*, 63, 1-10.
- Batool, F. (2023). The Arctic Region: A New Frontier for Geostrategic Competition. Erişim Adresi <https://www.paradigmshift.com.pk/the-arctic-region/>.
- Bertelsen, R. G. (2024). Divided Arctic in a Divided World Order. *Strategic Analysis*, 48(6), 568-577. DOI: 10.1080/09700161.2025.2453322
- Borgerson, S. G. (2008). Arctic Meltdown: The Economic and Security Implications of Global Warming, *Foreign Affairs*, 87, 63-77.
- Brimmer, E. D. ve Binger, J. H. (2023). *Changing Geopolitics in the Arctic: Council on Foreign Relations*. Erişim Adresi <https://www.cfr.org/report/changing-geopolitics-arctic-0>.
- Chater, A. (2015). *Explaining the Evolution of the Arctic Council* (Doktora Tezi). Erişim Adresi Electronic Thesis and Dissertation Repository- The University of Western Ontario (Canada) (3230).
- Devyatkin, P. (2024). US-Russia Arctic Cooperation: Strategic Ebbs and Flows. *Strategic Analysis*, 48(6), 651-661. DOI: 10.1080/09700161.2025.2457794
- Devyatkin, P. (2023). Arctic exceptionalism: a narrative of cooperation and conflict from Gorbachev to Medvedev and Putin. *The Polar Journal*, 13(2), 336-357. DOI: 10.1080/2154896X.2023.2258658
- Devyatkin, P. (2022). Environmental Détente: U.S.-Russia Arctic science diplomacy through political tensions. *The Polar Journal*, 12(2), 322-342. DOI: 10.1080/2154896X.2022.2137091
- Dyck, C. (2024). On thin ice: The Arctic Council's uncertain future. *Marine Policy*, 163, 1-9.
- English, J. (2013). *Ice and Water: Politics, Peoples, and the Arctic Council*. Toronto: Allen Lane.
- Erol, M. S. (2022). Arktik Jeopolitiğinin Artan Önemi Bağlamında ABD'nin Arktik Strateji Belgesi Üzerine Bir Okuma. *Uluslararası Kriz ve Siyaset Araştırmaları Dergisi*, 6(2), 294-322.
- Fadeev, A. M., Spiridonov, A. A., Kondratov, N. A., Zaikov, K. S., Kuprikov, M. Y. ve Kuprikov, N. M. (2024). Energy cooperation of Russia and China in the Arctic: state and prospects. *Polar Geography*, 47(1), 16-32.

- Fadeev, A. M., Lipina, S. A., ve Zaikov, K. S. (2022). Staffing for the Development of the Arctic Offshore Hydrocarbon Fields. *Polar Geography*, 45(1), 1–36.
- Fenge, T. ve Funston, B. (2015). *Indepenedent Report on The Practice and Promise of the Arctic Council: prepared for Greenpeace*. Erişim Adresi https://www.greenpeace.org/canada/Global/canada/file/2015/04/GPC_ARCTIC%20COUNCIL_RAPPORT_WEB.pdf.
- Finger, M. ve Heininen, L. (2019). Introduction. Finger, M. ve Heininen, L. (eds), *The GlobalArctic Handbook* içinde (1-8 ss.). Cham, Switzerland: Springer.
- Garrick, L. ve Miller, R. (2024). Wealth of the Arctic: Trade, trends and opportunity at northern latitudes. *Alaska Business Monthly*, 40(3), 10-17.
- Goldstein, J., Kahler, M., Keohane, R. O. ve Slaughter, A. M. (2000). Introduction: Legalization and World Politics. *International Organization*, 54(3), 1-15.
- Gricius, G. ve Raspotnik, A. (2024). The European Union’s ‘never again’ Arctic narrative. *Journal of Contemporary European Studies*, 32(1), 52-65. DOI: 10.1080/14782804.2023.2193735
- Gupta, J. (2002). Global sustainable development governance: Institutional challenges from a theoretical perspective. *International Environmental Agreements: Politics, Law and Economics*, 2(4), 361-388.
- Hilde, P. S., Ohnishi, F. ve Petersson, M. (2024). Cold winds in the north: Three perspectives on the impact of Russia’s war in Ukraine on security and international relations in the Arctic. *Polar Science*. 41.
- Howard, R. (2009). *The Arctic Gold Rush: The New Race for Tomorrow’s Natural Resources*. London: Continuum.
- Jervis, R. (1999). Realism, Neoliberalism, and Cooperation: Understanding the Debate. *International Security*, 24(1), 42-63.
- Ikenberry, G.J. (2000). *After victory: Institutions, strategic restraint, and the rebuilding of order after major wars*. Princeton, US: Princeton University Press.
- International Agreements. (t.y.). Arctic Portal içinde. Erişim Adresi <https://arcticportal.org/arctic-governance/international-agreements>.
- Keil, K. (2014). The Arctic: A new region of conflict? The case of oil and gas. *Cooperation and Conflict*, 49(2), 162-190.
- Keohane, R.O. (2011). Neoliberal Institutionalism. C. W. Hughes ve L. Y. Meng (Eds.), *Security Studies: a Reader* içinde (157-164 ss.). Abingdon, UK: Routledge.
- Keohane, R. O. ve Nye, J.S. (2011). *Power and Interdependence*. Londra: Longman Classics.
- Keohane, R.O. ve Nye, J.S. (2000). Globalization: What’s New? What’s Not? (And So What?). *Foreign Policy*, 118, 104-119.
- Keohane, R. O. ve Martin, L. L. (1995). The Promise of Institutional Theory. *International Security*, 20(1), 39-51.
- Keohane, R. (1984). *After Hegemony: Cooperation and Discord in the World Political Autonomy*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Keohane, R. O. ve Nye J. S. (1973). Power and interdependence. *Survival*, 15(4), 158-165, DOI: 10.1080/00396337308441409.

- Kirchner, D. (2022, Mart 6). Nordic Plus: International Cooperation in the Arctic enters a New Era. [The Polar Connection]. Erişim Adresi <https://polarconnection.org/nordic-plus-cooperation-arctic/>.
- Koivurova T. ve Shibata A. (2023). After Russia's invasion of Ukraine in 2022: Can we still cooperate with Russia in the Arctic?. *Polar Record* 59(e12): 1–9. <https://doi.org/10.1017/S0032247423000049>.
- Koivurova, T., ve VanderZwaag, D. (2007). The Arctic Council and 10 years: Retrospect and prospects. *University of British Columbia Law Review*, 40(1), 121-194.
- Kolarctic. (2025). Kolarctic CBC 2014-2020. Erişim Adresi <https://kolarctic.info/kolartic-2014-2020/>.
- Krasner, S.D. (1983). Structural causes and regime consequences: Regimes as intervening variables. S.D. Krasner (Ed.), *International Regimes* içinde (1-21 ss.). London: Cornell University Press.
- Leclerc, G. (2024). *Russia's war on Ukraine: Implications for the Arctic*. Brüksel: Avrupa Parlamentosu. Erişim Adresi [https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI\(2024\)754604](https://www.europarl.europa.eu/thinktank/en/document/EPRS_BRI(2024)754604).
- Levy, M. A., Young, O. R. ve Zürn, M. (1995). The Study of International Regimes. *European Journal of International Relations*, 1(3), 267-330.
- Lipson, C. (1984). International Cooperation in Economic and Security Affairs. *World Politics*, 37(1), 1-23. <https://doi.org/10.2307/2010304>
- McVicar, D. (2022). How the Russia-Ukraine War Challenges Arctic Governance. Erişim Adresi <https://www.cfr.org/blog/how-russia-ukraine-war-challenges-arctic-governance>.
- Mearsheimer, J. (1995). The False Promise of International Institutions. *International Security* 19(3), 5-49.
- Milman, O. (2021). Biden returns US to Paris climate accord hours after becoming president. Erişim Adresi <https://www.theguardian.com/environment/2021/jan/20/paris-climate-accordjoe-biden-returns-us>.
- Milner, H. V. (1997). *Interests, Institutions, and Information: Domestic Politics and International Relations*. Princeton, NJ: Princeton University Press.
- Nagtzaam, G. (2009). *The making of international environmental treaties: neoliberal and constructivist analyses of normative evolution*. Cheltenham, UK: Edward Elgar Publishing.
- Nye, J. S. (1988). Neorealism and Neoliberalism. *World Politics*, 40(2), 235-251.
- Østhagen, A. (2024). Great Power Competition and Conflict Potential in the Arctic. *Nação e Defesa*, 167, 9-27.
- Østhagen, A. (2023a). The Arctic after Russia's invasion of Ukraine: The increased risk of conflict and hybrid threats. Erişim Adresi <https://www.hybridcoe.fi/publications/hybrid-coe-paper-18-the-arctic-after-russias-invasion-of-ukraine-the-increased-risk-of-conflict-and-hybrid-threats/>.
- Østhagen, A. (2023b). Five Misconceptions in Arctic Security and Geopolitics. Erişim Adresi <https://www.thearcticinstitute.org/five-misconceptions-arctic-security-geopolitics/>.
- Østhagen, A. (2022). Getting US Arctic Security Right. Erişim Adresi <https://www.thearcticinstitute.org/getting-us-arctic-security-right/>.
- Oye, K. A. (1985). Explaining Cooperation under Anarchy: Hypotheses and Strategies. *World Politics*, 38(1), 1-24.
- Pompeo, M. (2019). Speech by Secretary of State of the United States of America. Erişim Adresi <https://oarchive.arctic-council.org/handle/11374/2409>.

- Powell, R. (1991). Absolute and relative gains in international relations theory. *American Political Science Review*, 85(4), 1303–1320. <https://doi.org/10.2307/1963947>
- Raspotnik, A. ve Stępień, A. (2024). The European Union and Arctic Security: First Steps Towards a New Paradigm?. *Strategic Analysis*, 48(6), 662-673. DOI: 10.1080/09700161.2025.2474771
- Raspotnik, A. ve Stępień, A. (2023). The European Union's polar ambitions: regional geo-policies yet limited geo-strategic vision. *Journal of European Integration*, 45(8), 1181-1197. DOI: 10.1080/07036337.2023.2270664
- Rogne, O., Rachold, V., Hacquebord, L., ve Corell, R. (2015). *Special Issue of the IASC Bulletin: IASC after 25 Years*. Erişim Adresi <http://iasc25.iasc.info>
- Scrivener D. (1999). Arctic environmental cooperation in transition. *Polar Record*, 35(192), 51-58. DOI:10.1017/S0032247400026334
- Sinha, U. K. ve Østhagen, A. (2024). Editorial Note. *Strategic Analysis*, 48(6), 565-567. DOI: 10.1080/09700161.2025.2480649
- Smieszek-Rice, M. G. (2023). What Effects Has the Ukraine war Had on the Arctic Council?. Erişim Adresi <https://www.highnorthnews.com/en/what-effects-has-ukraine-war-had-arctic-council>.
- Smieszek, M. G. (2019). Evaluating institutional effectiveness: the case of the Arctic Council. *The Polar Journal*, 9(1), 3-26. DOI: 10.1080/2154896X.2019.1618554
- Stein, A.A. (2008). Neoliberal Institutionalism. C. Reus-Smit ve D. Snidal (Eds.), *The Oxford Handbook on International Relations* içinde (201-221 ss.). New York: Oxford University Press.
- Stein, A. (1982). Coordination and Collaboration: Regimes in An Anarchic World. *International Organization*, 36, 299- 324.
- Sterling-Folker, J. (2013). Neoliberalism. T. Dunne, M. Kurki ve S. Smith (Eds.), *International Relations Theories: Discipline and Diversity* içinde (114-131 ss.). Oxford: Oxford University Press.
- The Arctic Region. (t.y.). *Arctic Center* içinde. Erişim Adresi <https://www.arcticcentre.org/EN/arcticregion>.
- The History of the Arctic Council. (t.y.). *Arctic Council* içinde. Erişim Adresi <https://arctic-council.org/ru/about/timeline/>.
- Ünver, H. A. (2017). Paris İklim Anlaşmasına Teorik Yaklaşım: Neo-Neo Tartışması, Eko-Marksizm ve Yeşil Kapitalizm. *Uluslararası İlişkiler*, 14(54), 3-19.
- Waltz, K. (1990). Realist Thought and Neorealist Theory. *Journal of International Affairs*, 44(1), 21-37.
- Where is the Arctic. (t.y.) *Arctic Portal* içinde. Erişim Adresi <https://arcticportal.org/the-arctic-portlet/where-is-the-arctic>.
- Young, O.R. (2022). Can the Arctic Council Survive the Impact of the Ukraine Crisis?. Erişim Adresi <https://gja.georgetown.edu/2022/12/30/can-the-arctic-council-survive-the-impact-of-the-ukraine-crisis/>.
- Young, O.R. Arctic, Futures–Future Arctics? Sustainability, 2021, 13, 9420. <https://doi.org/10.3390/su13169420>
- Young, O. R. (2016). The Arctic Council at Twenty: How to Remain Effective in a Rapidly Changing Environment. *UC Irvine Law Review*, 6(1), 99-120.
- Young, O. R. (2016). The shifting landscape of Arctic politics: implications for international cooperation. *The Polar Journal*, 6(2), 209-223.

- Young, O. R. (Ed.). (1999). *Regime Effectiveness: Taking Stock*. Cambridge, MA: The MIT Press.
- Young, O. (1985). The age of the Arctic. *Foreign Policy*, 61, 160-179.
- Zhuravel, V. P., ve Timoshenko, D. S. (2022). The Russian Arctic, sanctions pressure and geopolitical instability. *Arctic and North*, 49(49), 105-124.